

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему:

**«ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ МЕДІА НА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬНОЇ
ДУМКИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»**

Студент 4 курсу

Спеціальності 291

Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії

Вадим Чекан

Керівник: Роман Крет

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Рівне - 2026 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МЕДІА У ФОРМУВАННІ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ	6
1.1. Міжнародні медіа як суб'єкт формування суспільної думки та концептуальні підходи до їх аналізу	6
1.2. Суспільна думка в умовах війни та особливості її формування і динаміки ...	8
1.3. Методологія аналізу медійного впливу на суспільну свідомість	15
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. ВИСВІТЛЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В МІЖНАРОДНИХ МЕДІА.....	19
2.1. Наративи західних медіа про російсько-українську війну.....	20
2.2. Російська пропаганда та контрнарративи в міжнародному інформаційному просторі	25
2.3. Українські медіа в глобальному інформаційному обігу.....	31
Висновки до розділу 2	42
РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ МЕДІА НА СУСПІЛЬНУ ДУМКУ ТА ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ.....	43
3.1. Динаміка світової громадської думки щодо російсько-української війни	43
3.2. Медійні стратегії та їх ефективність у формуванні підтримки України	50
Висновки до розділу 3	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ.....	68
Додаток А	68

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний збройний конфлікт між Росією та Україною, що розгорнувся у повномасштабну фазу у лютому 2022 року, перетворився на одну з найбільш медіатизованих воєн в історії людства. Паралельно з бойовими діями на фронті ведеться інтенсивна інформаційна боротьба, у якій міжнародні медіа мають ключове значення. Здатність тих чи інших наративів про конфлікт домінувати у глобальному медіапросторі безпосередньо впливає на формування суспільної думки в різних країнах, визначаючи рівень підтримки України, характер санкційного тиску на Росію та готовність міжнародної спільноти надавати гуманітарну, фінансову й військову допомогу.

Наукова актуальність теми зумовлена недостатньою розробленістю комплексного підходу до аналізу механізмів медійного впливу на масову свідомість під час активного воєнного конфлікту. Переважна більшість існуючих досліджень або зосереджена на окремих аспектах фреймінгу, пропаганді чи використанні соціальних мереж або виконана в межах суто теоретичного дискурсу, без прив'язки до конкретної динаміки суспільної думки. Вивчення реальних ефектів міжнародних медіа за умов тривалого конфлікту залишається актуальним дослідницьким завданням.

Суспільна актуальність полягає в необхідності розуміння механізмів формування міжнародного порядку денного щодо України, протидії російській дезінформації та вироблення ефективних стратегій медіакомунікації для збереження підтримки союзників. Дослідження цього питання важливе як для науки, так і для практики державних комунікацій, дипломатії та громадянського суспільства.

Зв'язок роботи з науковими програмами та темами. Курсова робота виконана в межах наукового напрямку кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету з проблематики інформаційної безпеки та зовнішньополітичних комунікацій.

Стан наукової розробки проблеми. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять роботи, присвячені ролі медіа у формуванні суспільної думки та механізмам інформаційного протиборства. Серед вітчизняних науковців особливу увагу привертають праці Г. Почепцова, який досліджує смислові та інформаційні війни і розкриває механізми використання медіа як інструменту впливу на масову свідомість [1, 13]; Є. Магди, в роботах якого гібридна війна розглядається як система, у центрі якої стоять маніпулювання інформаційними потоками та конструювання альтернативних реальностей [2]; В. Горбуліна, що наголошує на критичній ролі інформаційного фронту в сучасних конфліктах [3].

Вагомий внесок у розуміння медіадискурсу про українсько-російський конфлікт здійснили В. Кулик, який проаналізував особливості відображення конфлікту в американській академічній та медійній традиції [5, 12], та В. Лизанчук, що дослідив функції транснаціональних інформаційних каналів у формуванні глобального порядку денного [4]. Регіональні виміри воєнного медіадискурсу розглянуто у публікаціях Г. Дьяковської [10]. Правові та інституційні аспекти інформаційної війни проаналізовано в дослідженнях У. Коруця [15]. Проблематика фейків та верифікації інформації в умовах збройного конфлікту висвітлюється в роботах Д. Дудика та О. Довженка [7].

Об’єкт дослідження: процес формування суспільної думки в умовах російсько-української війни.

Предмет дослідження: механізми, наративи та стратегії впливу міжнародних медіа на суспільну думку щодо російсько-українського конфлікту.

Мета дослідження: комплексно проаналізувати вплив міжнародних медіа на формування суспільної думки в умовах російсько-української війни, виявити ключові наративи, механізми та ефективність медійних стратегій у контексті інформаційного протиборства.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження:**

1. розкрити теоретико-методологічні основи дослідження ролі міжнародних медіа у формуванні суспільної думки та систематизувати концептуальні підходи до їх аналізу;

2. визначити особливості формування та динаміки суспільної думки в умовах воєнного конфлікту;
3. проаналізувати наративи західних медіа та механізми російської пропаганди в міжнародному інформаційному просторі;
4. дослідити позиціонування українських медіа в глобальному інформаційному обігу;
5. виявити динаміку світової громадської думки щодо конфлікту та оцінити ефективність медійних стратегій підтримки України.

Методи дослідження. У роботі застосовується комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. *Аналіз та синтез* використовуються для опрацювання теоретичних джерел і систематизації наукових підходів. *Контент-аналіз* медіатекстів дозволяє виявити домінуючі теми, тональність і баланс джерел у висвітленні конфлікту. *Дискурс-аналіз* застосовується для дослідження глибинних смислових структур медіаповідомлень і латентних ідеологічних настанов. *Порівняльний метод* уможлиблює зіставлення наративів різних медіасистем. Статистичний аналіз даних соціологічних опитувань забезпечує емпіричне підтвердження теоретичних висновків.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків, списку використаних джерел і додатків. У *першому розділі* висвітлено теоретико-методологічні основи дослідження ролі міжнародних медіа у формуванні суспільної думки: розкрито концептуальні підходи, визначено особливості формування суспільної думки в умовах війни та схарактеризовано методологію аналізу медійного впливу. *Другий розділ* присвячено аналізу висвітлення російсько-української війни в міжнародних медіа: наративам західних ЗМІ, механізмам російської пропаганди та позиціонуванню українських медіа у глобальному інформаційному обігу. *Третій розділ* містить емпіричний аналіз впливу міжнародних медіа на суспільну думку динаміку світового громадського сприйняття конфлікту та оцінку ефективності медійних стратегій підтримки України. Загальний обсяг роботи становить 69 сторінок основного тексту; список джерел налічує 60 позицій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МЕДІА У ФОРМУВАННІ СУСПІЛЬНОЇ ДУМКИ

1.1. Міжнародні медіа як суб'єкт формування суспільної думки та концептуальні підходи до їх аналізу

Хто і як формує наше уявлення про події у світі? Це питання особливо загострюється під час збройного конфлікту, коли інформація перестає бути просто повідомленням про факти і стає чинником впливу на політичні рішення, суспільні настрої та міжнародну підтримку. У таких умовах медіапростір перетворюється на середовище, де важливе значення мають події та спосіб їх подання. Міжнародні медіа сьогодні виконують значно ширшу функцію, ніж проста трансляція новин. Вони формують порядок денний, визначають ключові акценти, обирають експертів і задають тональність висвітлення. Саме через них мільйони людей у різних країнах дізнаються про перебіг війни та оцінюють її причини і наслідки. У результаті формується поінформованість і певна інтерпретація подій.

На відміну від локальних видань, міжнародні медіа працюють одразу для кількох аудиторій, у різних культурних і мовних. Водночас вони можуть створювати глобальну картину подій, що зумовлює необхідність відбору та структурування інформації. Вибір тем, формулювань і джерел коментарів безпосередньо впливає на те, як саме буде сприйнятий конфлікт. Дослідники інформаційних процесів наголошують, що сучасні війни мають виразний інформаційний вимір. Зокрема, Г. Почепцов підкреслює, що боротьба відбувається на полі бою та у сфері смислів, де вирішальним є закріплення власного наративу в масовій свідомості [1].

Є. Магда розглядає маніпулятивні технології як складову гібридної війни, в якій інформація використовується як інструмент стратегічного впливу [2]. В. Горбулін також звертає увагу на те, що інформаційний фронт у сучасних умовах може відігравати не менш важливу роль, ніж безпосередні воєнні дії [3].

Для розуміння того, як саме медіа впливають на свідомість, у науковій літературі сформовано кілька базових концептуальних підходів. Теорія встановлення порядку денного пояснює, що медіа визначають пріоритетність тем у суспільному дискурсі, акцентуючи увагу аудиторії на певних питаннях і водночас маргіналізуючи інші. Інакше кажучи, вони впливають не стільки на зміст думок, скільки на коло проблем, які вважаються значущими. Якщо тема систематично з'являється у заголовках і новинних випусках, вона сприймається як суспільно важлива; якщо ж її ігнорують, вона поступово зникає з інформаційного поля. Теорія фреймінгу розкриває глибший рівень впливу, пов'язаний із поданням інформації. Вибір лексики, тональності, акцентів і контексту створює певну рамку сприйняття подій, у межах якої аудиторія формує оцінки та висновки. Одна й та сама подія може бути інтерпретована по-різному залежно від того, у якій смисловій конструкції її подано. Теорія культивування зосереджується на довгостроковому ефекті медіавпливу. Вона виходить з того, що систематичне споживання певного типу контенту поступово формує уявлення людини про соціальну реальність, норми та загрози. Цей вплив не завжди є очевидним, однак у перспективі саме він визначає базові орієнтири сприйняття світу. Сукупність зазначених підходів дозволяє комплексно пояснити механізми впливу медіа на суспільну думку, поєднуючи короткострокові та довгострокові ефекти.

Для систематизації концептуальних підходів до розуміння ролі міжнародних медіа у формуванні суспільної думки доцільно звернутися до трактувань цього поняття в сучасній науковій літературі. Визначення міжнародних медіа відображають трансформацію їх функцій у глобалізованому інформаційному просторі, а також зміну уявлень про їхній вплив на політичні та соціальні процеси. Порівняльний аналіз наукових підходів дає змогу виокремити ключові характеристики міжнародних медіа як суб'єкта формування суспільної думки, зокрема транскордонність діяльності, багатомовність, здатність формувати глобальний порядок денний та впливати на міжнародні дискурси. Основні підходи до визначення поняття «міжнародні медіа» узагальнено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Концептуальні підходи до визначення міжнародних медіа

Автор	Визначення та ключові характеристики
Лизанчук В.В.	Міжнародні медіа - транснаціональні інформаційні канали, що формують глобальний порядок денний та впливають на сприйняття подій у різних країнах світу, виступаючи водночас ретрансляторами та інтерпретаторами міжнародних подій.
Кулик В.	Міжнародні медіа виступають інструментом інтерпретації конфліктів крізь призму різних геополітичних інтересів та культурних контекстів, формуючи специфічні наративи залежно від орієнтації власників і редакційної політики.
Кармазіна М.С.	Міжнародні медіа є суб'єктами формування наративів про міжнародні події, що визначають характер їх сприйняття в різних суспільствах через механізми фреймінгу та встановлення порядку денного.
Дудик Д., Довженко О.	Міжнародні медіа - глобальні інформаційні платформи, що забезпечують обмін інформацією між різними культурами та впливають на формування громадської думки, поєднуючи функції інформування, коментування та мобілізації.
Безчотнікова С.В.	Міжнародні медіа характеризуються транскордонним впливом та здатністю формувати міжнародні інформаційні порядки денні в умовах кризових ситуацій, виступаючи ключовим чинником трансформації суспільної думки.

Складено на основі джерел [4-8].

Узагальнені в таблиці підходи переконливо демонструють, що міжнародні медіа не можна зводити до ролі нейтрального каналу передачі інформації. У наукових інтерпретаціях вони постають як активний суб'єкт, здатний впливати на сприйняття реальності в глобальному масштабі. Вийшовши за межі національних кордонів, великі медіаорганізації охоплюють аудиторії десятків країн, а отже беруть участь у формуванні транснаціонального інформаційного простору. Вибір тем, джерел, експертів і формулювань завжди відбувається в межах певної логіки та смислової рамки, що визначає кут бачення подій. Однією з ключових ознак діяльності міжнародних медіа є їхня здатність формувати й підтримувати глобальний порядок денний. Через механізми відбору новин, розстановку акцентів та інтенсивність висвітлення окремих тем вони визначають, які події стають центральними у світовому дискурсі, а які залишаються на периферії уваги. У такий спосіб медіа інформують і окреслюють межі суспільного обговорення, впливаючи на політичні рішення, громадську активність та міжнародну реакцію.

Важливим виміром є також інтерпретаційна функція. Події міжнародного масштабу не подаються у відокремленому від контексту вигляді, а включаються в певні наративні конструкції. Мова повідомлень, добір експертних оцінок, використання візуальних образів і способи контекстуалізації фактів формують специфічну модель розуміння конфліктів і криз. Аудиторія отримує інформацію й

запропоновану схему її осмислення. Суттєвим є й вплив міжнародних медіа на громадську думку в різних країнах. Саме через них формуються уявлення про інші держави, їхню політику, культуру та соціальні процеси. В умовах конфліктів інформаційний простір перетворюється на арену боротьби за домінування певної інтерпретації. Від того, які оцінки переважають у медіадискурсі, залежать рівень міжнародної підтримки, санкційна політика, обсяги гуманітарної допомоги та стратегічні рішення урядів.

Теоретичне осмислення цього впливу спирається на концепцію медіатизації, у межах якої медіа розглядаються як автономна соціальна інституція, що активно конструює соціальну реальність. У такому підході вони виступають своєрідним фільтром суспільного досвіду, через який інтерпретуються події. Особливої ваги ця перспектива набуває під час воєнних конфліктів, коли інформаційний компонент стає складовою протистояння. Зокрема, Піскорська Г. А. наголошує на необхідності забезпечення свободи слова та безпеки журналістської діяльності як передумови об'єктивного висвітлення подій [9]. В умовах війни ці принципи мають підвищене значення, оскільки журналісти працюють у середовищі ризику, а інформація може використовуватися з маніпулятивною метою.

Дьяковська Г. Ю., досліджуючи регіональний воєнний медіадискурс, показує, що навіть локальні видання беруть участь у формуванні соціальних наративів про конфлікт, адаптуючи глобальні повідомлення до специфіки місцевої аудиторії [10]. Багаторівнева структура медійного впливу проявляється у взаємодії та доповненні міжнародних і регіональних медіа. Жугай В. М. та Тарасюк В. П. аналізують діяльність журналіста в умовах інформаційної війни, підкреслюючи, що сучасний журналіст виконує функції інформатора, аналітика та медіатора між сторонами конфлікту [11]. У такій ситуації особливо зростає відповідальність за точність подачі матеріалу та можливі наслідки його поширення.

Окремої уваги потребує висвітлення російсько-українського конфлікту в міжнародному медіапросторі. Події подаються через різні інтерпретаційні моделі, серед яких можна побачити як акцент на геополітичному протистоянні, так і

фокус на питаннях міжнародного права та прав людини. Кулик В. М. аналізує підходи американської академічної спільноти до інтерпретації цього конфлікту, виявляючи розмаїття концептуальних рамок [12]. Навіть у межах одного інформаційного простору співіснують альтернативні бачення подій. Почепцов Г. Г. розмежовує інформаційні та смислові війни, наголошуючи, що боротьба точиться за факти та за значення, які їм надаються [13]. Такий підхід дає змогу глибше зрозуміти довгостроковий характер медіавпливу.

Бутирська І. В. досліджує співвідношення просвітницької та маніпулятивної пропаганди в умовах глобалізації, що дозволяє розрізняти різні типи інформаційного впливу залежно від їхніх цілей та інструментів [14]. Для міжнародних медіа це питання є особливо актуальним, адже вони можуть поєднувати функцію інформування з елементами політичного впливу. Корунц У. З. розглядає правові підстави інформаційної війни як інструменту пропаганди, окреслюючи межі допустимого впливу та відповідальності суб'єктів інформаційної діяльності [15]. У підсумку міжнародні медіа постають як засіб доступу до подій світового масштабу і як невід'ємний елемент соціальної реальності, яку вони описують. Вони відбирають факти, надають їм значення, підсилюють одні голоси й зменшують видимість інших. В умовах тривалої війни ця роль стає особливо помітною та відповідальною. Для розуміння конкретних механізмів такого впливу в контексті російсько-української війни доцільно спиратися на теоретичні положення та аналіз практик функціонування міжнародних медіа.

1.2. Суспільна думка в умовах війни та особливості її формування і динаміки

Важко уявити більш складний контекст для формування суспільної думки, ніж тривала війна. Люди живуть у постійній тривозі, стежать за фронтовими зведеннями, бояться за близьких і водночас змушені щодня приймати рішення на основі неповної, а нерідко й суперечливої інформації. У таких умовах раціональна оцінка поступається місцем емоційній реакції: загрозливі новини сприймаються

гостріше, тривожні повідомлення швидше, ніж будь-яке спростування. Це не означає, що люди на війні нездатні мислити критично, радше те, що ціна помилки здається надто великою, щоб зволікати.

Медіа під час війни потрапляють у дивну пастку суспільство чекає від них правди, а водночас інформаційний простір стає полем бою нарівні з лінією фронту. Журналісти прагнуть дотримуватися стандартів, водночас їм протистоять добре фінансовані структури, мета яких полягає у маніпуляції. Суспільна думка формується під впливом перевіреної інформації, символів, емоцій і чуток. Люди реагують на фотографію з місця трагедії і можуть одразу змінити позицію, або не вірять нічому й теж помиляються.

Суспільна думка під час воєнного конфлікту формується під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів. Важливе місце серед них займають медійні наративи, які задають рамки осмислення подій. Через добір фактів, акцентування на певних аспектах, використання конкретної термінології формується певний образ війни, її причин і наслідків. Не менш значущою є офіційна інформаційна політика держави, яка визначає тональність публічних комунікацій, надає офіційні оцінки та формує стратегічні меседжі для внутрішньої й міжнародної аудиторії. Суттєву роль відіграють і соціальні мережі, що перетворилися на альтернативне джерело інформації та простір для обговорення подій. Саме тут відбувається швидке поширення новин, коментарів і свідчень очевидців, що може як посилювати об'єктивне інформування, так і сприяти поширенню неперевіраних даних. Особистий досвід громадян перебування під обстрілами, вимушене переселення, служба в Збройних силах або волонтерська діяльність також безпосередньо впливає на формування індивідуальних і колективних оцінок.

Трансформація окремих регіонів із периферійних територій у зони активного конфлікту демонструє, як медіа можуть впливати на формування регіональних ідентичностей. Через постійне висвітлення подій певна територія починає асоціюватися з конкретними символами, стереотипами чи героїчними образами. У цьому контексті важливим є й постколоніальний вимір сучасної російсько-української війни, адже історичні наративи, питання культурної

автономії та мовної політики впливають на глибинні механізми формування суспільної думки. Реакція громадськості зумовлена поточними подіями та тривалими історичними процесами.

В умовах воєнного стану особливого значення набувають журналістські стандарти, від дотримання принципів достовірності, балансу думок, перевірки фактів і відповідальності за оприлюднену інформацію залежить якість інформаційного забезпечення суспільства [16]. Водночас журналісти часто працюють у надзвичайно складних умовах, що потребує поєднання професійної етики з вимогами безпеки та державної інформаційної політики.

Окремо слід підкреслити зростання ролі медіаграмотності та критичного мислення. В умовах війни суспільство стає вразливим до маніпуляцій, пропаганди та дезінформації. Медіаграмотність перетворюється на важливий інструмент захисту інформаційного простору, адже вона передбачає вміння аналізувати джерела, перевіряти факти, розпізнавати маніпулятивні техніки. Феномен фейків і навмисного спотворення інформації потребує системного підходу до розробки механізмів протидії, включно з освітніми програмами та інформаційними кампаніями. Українські медіа в глобальному інформаційному обігу виконують подвійну функцію: з одного боку, вони інформують внутрішню аудиторію, з іншого формують міжнародне бачення подій. Через англomовні ресурси, співпрацю з іноземними журналістами та участь у міжнародних дискусіях вони позиціонують національну точку зору в глобальному медіапросторі. У цьому контексті концептуальний апарат аналізу інформаційної війни дозволяє систематизувати виклики сучасного інформаційного протиборства, виокремити його основні інструменти та наслідки [17].

Динаміка суспільної думки під час війни не є статичною. Вона проходить певні етапи, включаючи шок і мобілізацію на початковій стадії конфлікту, а також адаптацію, критичне переосмислення та формування довгострокових оцінок. Зміна інтенсивності бойових дій, міжнародна підтримка, економічна ситуація та внутрішньополітичні процеси безпосередньо впливають на колективні настрої. Для систематизації знань про ці процеси доцільно проаналізувати ключові

фактори впливу, їх взаємозв'язок і специфіку прояву [18]. Комплексний підхід дає змогу глибше зрозуміти механізми трансформації громадської думки в умовах воєнного конфлікту та пояснити закономірності її змін у різні періоди.

У таблиці 1.2 представлено основні фактори впливу на суспільну думку в умовах війни та їх характеристики, що дозволяє узагальнити теоретичні положення та структурувати отримані висновки.

Таблиця 1.2

Фактори впливу на суспільну думку в умовах війни

Фактор впливу	Характеристика	Механізм дії
Медійні наративи	Формування інтерпретаційних рамок сприйняття подій конфлікту у медіаповідомленнях	Встановлення порядку денного, фреймінг, культивування установок аудиторії
Дезінформація та пропаганда	Цілеспрямоване поширення навмисно недостовірної або перекрученої інформації	Маніпулювання фактами, створення фейків, підривання довіри до опонентів
Соціальні мережі	Горизонтальне поширення інформації та формування онлайн-спільнот навколо конфлікту	Вірусний ефект, емоційне залучення, алгоритмічна поляризація
Цензура та інформаційний контроль	Обмеження доступу до альтернативних джерел і контроль над медіаконтентом	Регулювання інформаційних потоків, звуження горизонту думок
Офіційна інформаційна політика	Державна стратегія формування та поширення офіційних наративів про конфлікт	Стратегічні комунікації, брифінги, заяви, координація з медіа
Особистий досвід	Безпосереднє переживання подій конфлікту або близькість до зони бойових дій	Емоційне залучення, формування стійких особистих поглядів
Рівень медіаграмотності	Здатність аудиторії критично оцінювати медіаконтент і виявляти маніпуляції	Формування стійкості до дезінформації, раціоналізація суджень

Складено автором на основі джерел [13-18].

Аналіз факторів впливу на суспільну думку в умовах війни демонструє складність та багатовимірність процесів формування громадської позиції щодо конфлікту. Медійні наративи відіграють ключову роль у визначенні інтерпретаційних рамок, через які аудиторія сприймає події війни [19]. Дезінформація та пропаганда використовуються як інструменти маніпулювання свідомістю, створюючи альтернативні версії реальності. Соціальні мережі забезпечують швидке поширення інформації та формування онлайн-спільнот з певними поглядами на конфлікт. Офіційна інформаційна політика визначає державні наративи та комунікаційні стратегії.

Динаміка суспільної думки в умовах війни характеризується певними етапами, що відображають зміну настроїв та ставлення громадськості до конфлікту. Дисонанс інформаційної політики під час війни виявляє суперечності між різними джерелами інформації та створює виклики для формування єдиної позиції [20]. Соціальні медіа значно посилили свій вплив на формування суспільної думки під час війни, стаючи основним каналом комунікації для значної частини населення. Емоційна напруга в суспільстві відображається в медіапросторі через використання специфічної лексики та риторики. Еволюція міжнародного сприйняття конфлікту демонструє зміни в наративах західних медіа про Україну протягом останнього десятиліття.

Особливої уваги заслуговує аналіз інформаційної безпеки та її впливу на формування суспільної думки в умовах війни. Стан та перспективи інформаційної безпеки України визначають ключові загрози та виклики для національного інформаційного простору. Теоретичний аспект медіавпливу на громадську думку вимагає розробки концептуальних моделей аналізу, що враховують специфіку воєнного часу. Стратегічні комунікації в умовах інформаційної війни потребують визначення ефективних підходів до протидії ворожій пропаганді. Інформаційна війна як загроза національній безпеці підкреслює критичне значення інформаційного протиборотства в сучасних конфліктах [19].

Важливим аспектом формування суспільної думки в умовах війни є також фактор довіри до джерел інформації. В умовах інформаційної перенасиченості громадяни змушені здійснювати постійний вибір між альтернативними інтерпретаціями подій, що підвищує значення репутації медіа, експертного середовища та офіційних комунікаційних каналів. Рівень довіри до державних інституцій, міжнародних організацій та незалежних медіа безпосередньо впливає на стабільність суспільних настроїв і сприйняття стратегічних рішень у воєнний період. Зниження довіри, своєю чергою, може призводити до фрагментації суспільної думки та зростання поляризації.

Не менш значущою є роль міжнародного інформаційного середовища у формуванні суспільної думки як всередині країни, так і за її межами. Війна в

сучасному глобалізованому світі виходить за межі національного інформаційного простору та стає об'єктом постійної уваги міжнародних медіа, аналітичних центрів і громадської думки інших держав. Міжнародні наративи щодо російсько-українського конфлікту впливають на внутрішнє сприйняття війни через механізми зворотного інформаційного впливу, формуючи очікування, надії та оцінки майбутнього розвитку подій.

Умови війни також змінюють традиційні моделі комунікації між владою та суспільством. Виникає потреба у швидких, чітких та скоординованих повідомленнях, що зменшує інформаційну невизначеність і сприяє консолідації громадян. Стратегічні комунікації в цей період виконують інформаційну та мобілізаційну функцію, спрямовану на підтримку морального духу, формування відчуття спільної відповідальності та національної єдності. Водночас надмірна емоціалізація повідомлень може мати зворотний ефект, спричиняючи інформаційну втому та зниження чутливості аудиторії до важливих сигналів. Окремої уваги потребує динаміка довгострокових змін суспільної думки, що зумовлюються тривалим характером воєнного протистояння. З часом відбувається адаптація суспільства до воєнної реальності, що проявляється у зміні емоційних реакцій, зростанні раціоналізації оцінок та переосмисленні власної ідентичності [20].

Отже, суспільна думка в умовах війни є динамічним, багатofакторним явищем, що формується під впливом медіа, інформаційної політики, соціальних комунікацій та особистого досвіду громадян.

1.3. Методологія аналізу медійного впливу на суспільну свідомість

Щоб зрозуміти, як медіа впливають на суспільну свідомість, мало просто читати новини й робити висновки, потрібні методи, які дозволяють систематично перевіряти припущення. Яку роль відіграють конкретні слова й образи? Скільки разів та чи інша тема з'являлася у провідних виданнях? Яких голосів бракує в репортажах? На ці питання неможливо відповісти без спеціальних інструментів аналізу. Для цього дослідження особливо важливі: контент-аналіз (дозволяє

виміряти, про що і як пишуть медіа), дискурс-аналіз (відкриває глибинні смисли й ідеологічні установки, часто приховані за «нейтральною» мовою), а також аналіз соціальних мереж та соціологічні дані, щоб перевірити, чи справді те, що пишуть медіа, впливає на позицію реальних людей.

Контент-аналіз медіатекстів дозволяє систематично досліджувати зміст медіаповідомлень, виявляючи домінуючі теми, наративи та фрейми висвітлення подій. Цифрове мистецтво як інструмент пропаганди розширює розуміння медійних форматів впливу, демонструючи нові можливості візуальної комунікації. Маніпулятивні технології в медіа під час війни виявляють основні прийоми впливу на свідомість, що використовуються різними акторами інформаційного протиборства. Діяльність міжнародних журналістів у висвітленні конфлікту дозволяє зрозуміти специфіку міжнародного медіапокриття. Контрпропагандистські стратегії визначають ефективні підходи до протидії дезінформації в медіапросторі.

Дискурс-аналіз медіанаративів дозволяє дослідити глибинні смислові структури медіатекстів, виявляючи імпліцитні повідомлення та ідеологічні настанови. Фейкові новини як інструмент інформаційної війни вимагають розробки спеціальних методів виявлення та нейтралізації. Комунікаційні механізми ведення інформаційних війн формують теоретичну основу для розуміння процесів медійного протиборства. Блогосфера як медіаплатформа формування громадської думки розширює уявлення про сучасні канали медіакомунікації. Висвітлення конфлікту національними медіа виявляє особливості внутрішнього медіапокриття подій війни [21].

Для систематизації методологічних підходів до аналізу медійного впливу на суспільну свідомість доцільно представити комплексну модель дослідження, що інтегрує різні методи та підходи. Така модель повинна охоплювати теоретичні підходи, методи дослідження, об'єкти аналізу, показники впливу та очікувані результати [22]. Візуалізація методології дозволяє краще зрозуміти взаємозв'язки між різними компонентами дослідження та логіку аналізу медійного впливу. На

рисунку 1.1 представлено схему методології аналізу медійного впливу на суспільну свідомість.

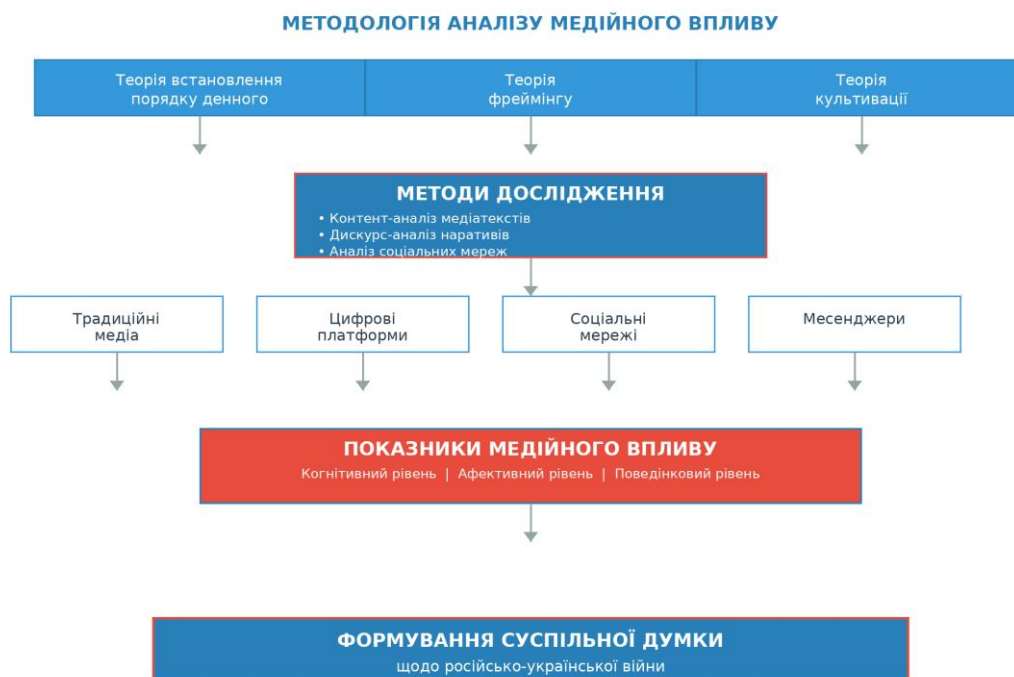

Рисунок 1.1. Методологія аналізу медійного впливу на суспільну свідомість

Розроблено автором на основі джерел [22-25]

Представлена схема методології демонструє комплексний підхід до аналізу медійного впливу, що охоплює декілька рівнів дослідження. На першому рівні визначаються теоретичні підходи, що становлять концептуальну основу дослідження: теорія встановлення порядку денного розкриває механізми визначення тематичних пріоритетів, теорія фреймінгу пояснює процеси конструювання медіареальності, теорія культивування демонструє довгостроковий вплив медіа на формування світогляду [23]. Другий рівень представляє конкретні методи дослідження: контент-аналіз медіатекстів, дискурс-аналіз наративів та аналіз соціальних мереж.

Методологія аналізу медіавпливу передбачає дослідження різних об'єктів: традиційних медіа (телебачення, радіо, преса), цифрових платформ (онлайн-видання, стрімінгові сервіси), соціальних мереж (Facebook, Twitter, Instagram) та

месенджерів (Telegram, WhatsApp). Роль медіаграмотності під час інформаційної війни підкреслює важливість критичного споживання медіаконтенту та розвитку навичок аналізу інформації. Роль та вплив медіа в гібридних війнах визначають специфіку медійного протиборства в сучасних конфліктах.

Показники медійного впливу аналізуються на трьох рівнях: когнітивному (зміна знань та інформованості аудиторії), афективному (формування емоційних ставлень та оцінок) та поведінковому (вплив на дії та рішення людей). Інформаційна безпека в умовах гібридної війни визначає ключові виклики для захисту національного інформаційного простору. Медіадипломатія у зовнішній політиці розширює розуміння ролі медіа в міжнародних відносинах та формуванні іміджу держави. Історична маніпуляція через міфи виявляє механізми довгострокового впливу на колективну свідомість. Напрями протидії інформаційно-психологічній війні визначають ефективні стратегії захисту інформаційного суверенітету [24].

Емпіричні методи дослідження медійного впливу включають кількісні та якісні підходи. Кількісний контент-аналіз дозволяє виміряти частоту згадувань певних тем, тональність висвітлення, баланс джерел інформації. Якісний дискурс-аналіз розкриває глибинні смислові структури медіатекстів, виявляє латентні повідомлення та ідеологічні настанови. Стратегічні комунікації міжнародних організацій впливають на формування громадської думки в Україні [25].

Особливу увагу в межах методології доцільно приділяти взаємодії міжнародних і національних медіа, адже інформаційні потоки в умовах глобалізації постійно перетинаються та взаємно впливають один на одного. Міжнародні медіа конструюють зовнішній образ конфлікту, який, у свою чергу, транслюється у внутрішній інформаційний простір і впливає на суспільні настрої. Аналіз цієї взаємодії дозволяє простежити трансформацію наративів, зміну акцентів у висвітленні подій та адаптацію медійних стратегій до політичних і безпекових реалій. У процесі тривалого інформаційного протистояння змінюються моделі споживання новин, зростає роль альтернативних джерел інформації, а також посилюється запит на аналітичний та пояснювальний контент.

Висновки до розділу 1

Проведений аналіз теоретико-методологічних основ дослідження ролі медіа у формуванні суспільної думки дозволяє зробити низку важливих висновків. Міжнародні медіа виступають потужним суб'єктом формування суспільної думки, що характеризуються транснаціональним характером поширення інформації, здатністю встановлювати глобальні порядки денні та впливати на сприйняття подій у різних регіонах світу. Концептуальні підходи до аналізу міжнародних медіа базуються на теоріях встановлення порядку денного, фреймінгу та культивуації, що дозволяють комплексно розкрити механізми медійного впливу на масову свідомість.

Суспільна думка в умовах війни характеризується специфічними особливостями формування та динаміки, що визначаються екстремальним характером ситуації, інтенсифікацією інформаційних потоків та підвищеною емоційністю сприйняття подій. Основними факторами впливу на суспільну думку в умовах війни є медійні наративи, дезінформація, соціальні мережі, офіційна інформаційна політика та особистий досвід громадян. Динаміка суспільної думки проходить певні етапи, що відображають зміну ставлення громадськості до конфлікту та його учасників під впливом медійного покриття подій.

Методологія аналізу медійного впливу на суспільну свідомість передбачає використання комплексного підходу, що поєднує різні методи дослідження: контент-аналіз медіатекстів, дискурс-аналіз наративів, аналіз соціальних мереж та опитувальні техніки. Розроблена багаторівнева модель аналізу охоплює теоретичні підходи, методи дослідження, об'єкти аналізу (традиційні медіа, цифрові платформи, соціальні мережі, месенджери), показники впливу (когнітивний, афективний, поведінковий рівні) та очікувані результати у вигляді формування суспільної думки щодо російсько-української війни. Така методологія забезпечує комплексне дослідження явних та латентних механізмів медійного впливу в умовах воєнного конфлікту.

РОЗДІЛ 2. ВИСВІТЛЕННЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ В МІЖНАРОДНИХ МЕДІА

2.1. Наративи західних медіа про російсько-українську війну

Коли у лютому 2022 року розпочалося повномасштабне вторгнення, більшість великих західних редакцій опинилися перед складним завданням: як висвітлювати цю війну для своїх аудиторій, не перетворившись при цьому на пропагандистів жодної зі сторін? Відповіді у різних видань виявились різними. Але загалом протягом 2024-2025 років демонструє еволюцію підходів провідних західних медіаорганізацій до подання інформації про війну [27]. Дані досліджень свідчать про те, що західні медіа сформували декілька домінантних наративів, серед яких виділяються: неспровокована агресія Росії, захист демократичних цінностей, протистояння авторитаризму та боротьба за міжнародний правопорядок [28]. Важливою особливістю західного медійного дискурсу став акцент на документуванні воєнних злочинів та порушень міжнародного гуманітарного права російськими військовими [29].

Медіаландшафт 2024-2025 років характеризується більш виваженим підходом до висвітлення військових подій порівняно з початковим періодом повномасштабного вторгнення. Провідні західні медіаорганізації, такі як The New York Times, BBC, CNN, The Guardian та Reuters, розробили комплексні підходи до висвітлення конфлікту, що базуються на принципах перевірки фактів та балансу джерел інформації. Протягом 2024 року спостерігалася тенденція до збільшення аналітичних матеріалів, що розглядають довгострокові наслідки війни для глобальної безпеки та економіки [30]. Американські медіа особливу увагу приділяли питанням військової допомоги Україні, дебатам у Конгресі щодо фінансування та геополітичним аспектам конфлікту. Британські видання зосереджувалися на військово-технічних аспектах протистояння, аналізуючи ефективність західного озброєння та тактичні інновації українських збройних сил. Європейські медіа акцентували увагу на питаннях енергетичної безпеки, біженців та соціально-економічних наслідків війни для європейського континенту [31].

Дослідження медійного фреймінгу причин війни в західній пресі виявило дві конкуруючі пояснювальні рамки. Домінантний західний медійний наратив базується на припущенні про імперські амбіції Росії та особисті характеристики президента Путіна як основні причини війни. Альтернативний наратив, який просувають окремі науковці, колишні дипломати та журналісти, стверджує, що східне розширення НАТО створило контекст для російського вторгнення. Контент-аналіз провідних американських, британських та німецьких видань за 2024 рік показує, що другий наратив був значно маргіналізований у новинному висвітленні. Такий фреймінг суперечить історичним та дипломатичним документам і пов'язаний з маргіналізацією немілітарних рішень для вирішення конфлікту. Західні медіа переважно представляють війну як протистояння між демократією та авторитаризмом, уникаючи складних історичних контекстів.

Критичний аналіз західного медійного дискурсу виявляє наявність певних упереджень та подвійних стандартів у висвітленні військових конфліктів. Порівняння обсягів висвітлення російсько-української війни з іншими конфліктами, зокрема в Ємені, Сирії, Ефіопії, демонструє значну диспропорцію уваги західних медіа. Журналісти та дослідники відзначають, що використання термінів «біженці» замість «мігранти» та «борці за свободу» замість «повстанці» у контексті України різко контрастує з термінологією, що застосовувалася до конфліктів на Близькому Сході та в Африці. Расові та культурні упередження проявляються у висловлюваннях окремих журналістів, які підкреслювали європейську ідентичність українців та цивілізованість конфлікту. Дослідники медіа критикують західну пресу за надмірне покладання на експертів, пов'язаних з національною безпекою та військово-промисловим комплексом, що може призводити до викривлення перспективи.

Еволюція західних наративів протягом 2024-2025 років відображає зміну стратегічної ситуації на полі бою та внутрішньополітичних дебатів у західних країнах [32]. Початковий ентузіазм та однозначна підтримка України поступово змінилися більш нюансованим дискурсом, що враховує економічні виклики, військову втому та необхідність довгострокової стратегії. Медіа почали приділяти

більше уваги питанням корупції в Україні, ефективності використання західної допомоги та реалістичності очікувань щодо результатів контрнаступальних операцій [33]. Дискусії про можливість переговорів та компромісів стали частішими, особливо у контексті президентських виборів у США та політичних змін в європейських країнах [34]. Аналітики відзначають, що західні медіа поступово змінюють емоційне висвітлення на прагматичний аналіз довгострокових перспектив конфлікту та його наслідків для глобального порядку [35]. Для систематизації домінантних наративів західних медіа про російсько-українську війну проведено контент-аналіз публікацій провідних медіаорганізацій протягом 2024–2025 років. Результати аналізу представлено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Домінантні наративи західних медіа про російсько-українську війну

Наратив	Ключові характеристики та механізми фреймінгу	Приклади медіаорганізацій
Неспровокована агресія	Акцент на порушенні норм міжнародного права, суверенітету та територіальної цілісності України; відкидання будь-яких виправдань вторгнення	The New York Times, BBC World Service, The Guardian
Демократія проти авторитаризму	Ціннісне протиставлення демократичних інституцій України і Заходу авторитарній системі Путіна; конфлікт як екзистенційне змагання систем	CNN, The Washington Post, Le Monde
Воєнні злочини та гуманітарна катастрофа	Документування звірств, порушень прав людини; Буча, Херсон, Маріуполь як символічні локуси злочинів; апеляція до МКС	Reuters, Associated Press, BBC
Геополітичне протистояння	Війна як випробування для НАТО і трансатлантичного альянсу; ризики для глобального порядку безпеки, заснованого на правилах	Financial Times, The Economist, Foreign Affairs
Економічні та енергетичні наслідки	Вплив на ціни нафти і газу, зернові ринки, продовольчу безпеку та глобальну інфляцію; диверсифікація енергопостачання ЄС	Bloomberg, The Wall Street Journal, Financial Times
Втома від війни та прагматичний перелом (2024–2025)	Критичний аналіз ефективності допомоги; пошук дипломатичних виходів; дискурс «реалізму» і «стратегічної автономії»	Politico, Der Spiegel, Le Figaro

Складено на основі джерел [27-31]

Аналіз домінантних наративів показує, що західні медіа створили відносно єдиний дискурс про характер конфлікту, який акцентує увагу на міжнародно-правових та ціннісних аспектах війни. Наратив про неспровоковану агресію став центральним елементом західного медійного фреймінгу, що відображає консенсус політичних еліт країн Заходу. Водночас, домінування певних наративів призводить до маргіналізації альтернативних пояснень та обмеження простору для дискусії про складні історичні та геополітичні контексти конфлікту.

Роль соціальних медіа у формуванні західного наративу про війну набула принципово нового значення порівняно з попередніми конфліктами. Платформи Twitter, Facebook, Instagram та TikTok стали ключовими каналами поширення інформації, що часто випереджає традиційні медіа у швидкості реакції на події. Президент Зеленський та інші українські офіційні особи активно використовують соціальні мережі для прямої комунікації із західною аудиторією, обходячи традиційні медіа-фільтри. Західні медіа інтегрують контент із соціальних мереж у свої репортажі, що створює нову гібридну форму журналістики. Верифікація інформації із соціальних мереж стала критичним викликом для редакцій, оскільки обидві сторони конфлікту активно використовують дезінформацію та пропаганду в цифровому просторі. Дослідники відзначають, що соціальні медіа сприяють емоційному залученню західної аудиторії через персоналізовані історії українців, але водночас створюють ризики маніпуляції та спрощення складних питань.

Серед технологічних інновацій у висвітленні війни використання супутникових знімків, геолокаційних даних, open-source intelligence та штучного інтелекту для верифікації подій. Організації як Bellingcat, Conflict Observatory та інші OSINT-проекти стали важливими джерелами інформації для західних медіа, надаючи незалежну верифікацію військових подій. Супутникові компанії Махат Technologies та Planet Labs регулярно публікують знімки, що документують руйнування, військові переміщення та наслідки обстрілів, які західні медіа використовують для ілюстрації своїх матеріалів. Штучний інтелект використовують для аналізу величезних обсягів візуального контенту, виявлення фейків та дипфейків, моніторингу соціальних мереж. Водночас, технологічні можливості створюють нові виклики, оскільки російська пропаганда також активно використовує AI для створення маніпулятивного контенту, що ускладнює завдання західних медіа щодо верифікації інформації.

Фінансова модель висвітлення війни західними медіа зазнала значних трансформацій протягом 2024-2025 років. Початковий сплеск аудиторного інтересу поступово знизився, що змусило редакції шукати баланс між комерційними інтересами та суспільною важливістю теми. Деякі медіаорганізації

відкрили окремі бюро в Україні та регіоні, інвестуючи значні ресурси в довгострокове покриття конфлікту. Інші скоротили присутність кореспондентів, покладаючись на місцевих журналістів та стрінгерів для зменшення витрат. Фінансування журналістських розслідувань воєнних злочинів частково здійснюється через міжнародні донорські організації та фонди, що підтримують незалежну журналістику. Модель підписки стала домінантною для якісних медіа, що створює бар'єр доступу до верифікованої інформації для широкої аудиторії. Аналітики медіаіндустрії прогнозують, що економічні виклики змусять західні медіа переглянути обсяги висвітлення конфлікту у довгостроковій перспективі, якщо війна набуде затяжного характеру [35].

Динаміка висвітлення російсько-української війни західними медіа демонструє певні закономірності, пов'язані з військовими подіями, політичними процесами та суспільним інтересом. Кількісний аналіз публікацій провідних західних медіаорганізацій представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка публікацій західних медіа про російсько-українську війну (2024-2025)

Період	Відносний індекс публікацій	Домінантні теми	Тональність і фреймінг
Січень-березень 2024	100 (базовий)	Дворічна річниця повномасштабного вторгнення, дискусії про надання F-16, допомога Конгресу США	Переважно підтримуюча, великі аналітичні матеріали
Квітень-червень 2024	86	Весняні бойові дії, кризи на лінії фронту, атаки на енергетику	Збалансована, зростання критичних матеріалів про корупцію
Липень-вересень 2024	82	Курська операція, питання стелі для ударів по РФ, обмін полоненими	Аналітична, нюансована підтримка
Жовтень-грудень 2024	93	Президентські вибори у США, нова адміністрація Трампа, зимові атаки на енергосистему	Стривожена, зростання матеріалів про невизначеність
Січень-березень 2025	76	Переговорний тиск, нова конфігурація допомоги, повільна зміна позиції США	Прагматична, транзакційний фрейм

Складено на основі джерел [32-35].

Зниження медійної уваги до конфлікту відображає ефект втоми від війни серед західної аудиторії. Тематичні зміни показують еволюцію емоційного висвітлення до аналітичного осмислення довгострокових наслідків. Тональність публікацій змінилася однозначна підтримка змінилася на більш виважений та прагматичний підхід, який враховує складність ситуації та різноманіття думок у

західних суспільствах. Візуалізація еволюції західних наративів відображає зміщення акцентів емоційного висвітлення до прагматичного аналізу, як показано на рис. 2.1.

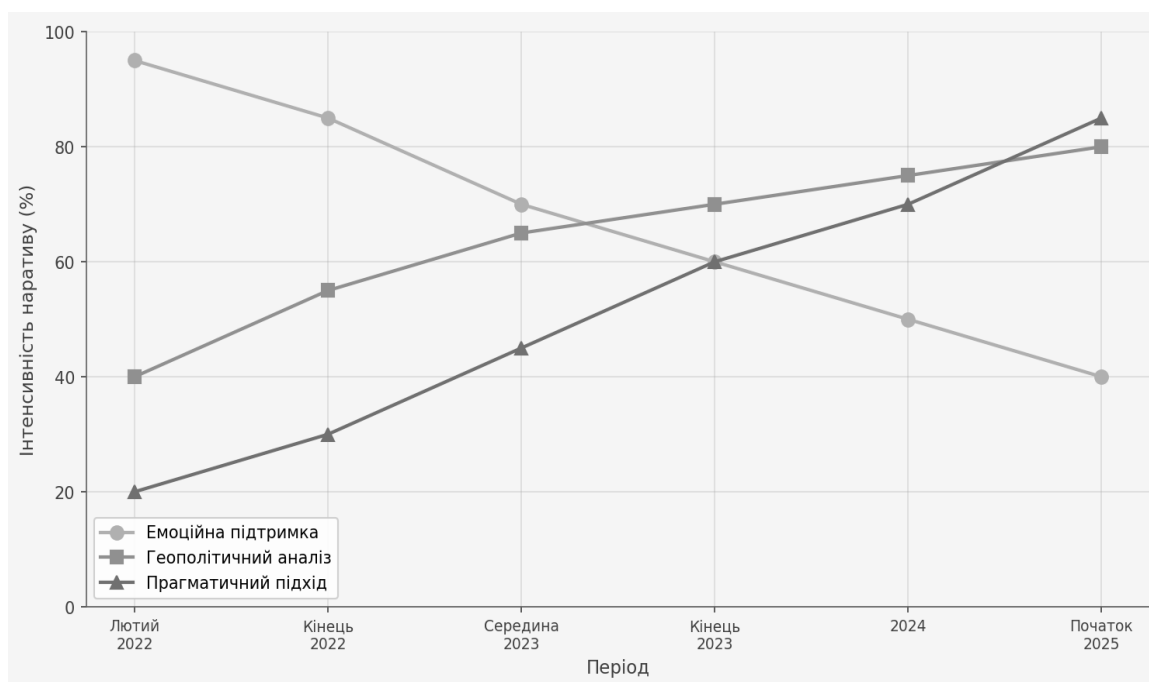

Рис. 2.1. Еволюція західних медійних наративів про війну

Джерела: [27-35]

Графічне представлення демонструє трансформацію західного медійного дискурсу, початково переважала емоційна реакція на початок повномасштабного вторгнення, яка поступово змінилася на збалансоване поєднання емоційної підтримки, геополітичного аналізу та прагматичного підходу. Зниження інтенсивності емоційного наративу супроводжується зростанням аналітичних та прагматичних підходів, що відображає адаптацію західних медіа до затяжного характеру конфлікту.

2.2. Російська пропаганда та контрнарративи в міжнародному інформаційному просторі

Якщо розглядати інформаційну кампанію Росії навколо цієї війни, то слово «система» тут підходить надзвичайно точно. Це не хаотичний потік дезінформації, а скоординована, добре фінансована і постійно адаптована машина, яка задіює одночасно державні медіа, дипломатичні канали, соціальні мережі й мережу

агентів впливу в різних частинах світу [36]. Аналіз російської пропаганди протягом 2024–2025 років демонструє еволюцію стратегій спочатку використовувалися прямолінійні наративи про спеціальну військову операцію та денацифікацію, які поступово змінилися на складніші кампанії дезінформації, що включають фабрикацію доказів, маніпуляцію контекстом та використання штучного інтелекту [37]. . Кремлівська пропаганда систематично використовує техніку інформаційних алібі для створення превентивних наративів, що мають виправдати майбутні військові злочини та делегітимізувати докази злочинів російських військових. Дослідження 2024 року виявили, що російська держава координує дезінформаційні кампанії через мережу державних медіа, дипломатичних каналів, хакерських груп та псевдо-незалежних медіа-проектів, що створюють ілюзію множинності джерел [38]. Масштаби російської пропагандистської машини значно перевищують можливості окремих західних держав, що створює асиметрію в інформаційному протистоянні.

Центральні наративи російської пропаганди базуються на історичному ревізіонізмі та запереченні української ідентичності як окремої від російської. Наратив про захист російськомовного населення від геноциду став ключовим виправданням вторгнення, попри відсутність будь-яких доказів систематичних переслідувань. Звинувачення НАТО у провокуванні конфлікту через східне розширення стало ключовим елементом російського дискурсу, що має за мету перекласти відповідальність за агресію на Захід. Технологічні інновації у російській пропаганді включають широке використання штучного інтелекту для створення фейкових матеріалів та маніпуляції громадською думкою. Дослідження 2024-2025 років документують систематичне використання дипфейків, фабрикованих документів, підроблених відео та AI-генерованого контенту російськими пропагандистськими структурами. Операційна група Storm-1516, пов'язана з Джоном Дуганом, створила мережу з понад 273 фальшивих новинних сайтів, що використовують AI для генерації контенту та імітації легітимних медіа [39]. Кампанія Matryoshka використовує технології дипфейків для створення

підроблених відео із заявами західних політиків та українських офіційних осіб [40].

Цільові аудиторії російської пропаганди включають населення Росії, західні суспільства, країни Глобального Півдня та саму Україну. Для російської аудиторії домінують наративи про екзистенційну загрозу з боку НАТО, героїчну боротьбу проти колективного Заходу та моральну перевагу російської цивілізації. Западні аудиторії є ціллю кампаній, що мають підірвати підтримку України, загострити політичні розбіжності та посилити втому від війни. Країни Африки, Азії та Латинської Америки отримують наративи про західний неоколоніалізм, подвійні стандарти та лицемірство щодо інших конфліктів [41]. Дезінформаційні кампанії адаптуються до специфіки кожної аудиторії, використовуючи локальні мови, культурні коди та політичні контексти для максимізації впливу.

Економічні аспекти російської пропагандистської системи включають значні державні інвестиції у медіа-інфраструктуру та мережу агентів впливу по всьому світу. RT отримує мільярдні субсидії з російського бюджету для глобального мовлення та створення локалізованого контенту різними мовами. Дослідження 2024 року виявили, що російський федеральний бюджет на 2026 рік передбачає скорочення витрат на оборону при одночасному збільшенні фінансування телевізійної пропаганди, що свідчить про стратегічний перехід до пріоритету інформаційної війни. [42]

Систематизація основних стратегій російської пропаганди дозволяє виявити ключові техніки маніпуляції та дезінформації, що застосовуються Кремлем для досягнення стратегічних цілей в інформаційному просторі. Аналіз представлено у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Стратегії російської пропаганди та дезінформації

Стратегія	Характеристика механізму	Задokumentовані приклади
Інформаційні алібі	Превентивне поширення дезінформації з метою виправдання майбутніх дій або перекладення відповідальності на противника	Звинувачення України у плануванні підриву Каховської ГЕС висунуті за 8 місяців до фактичної катастрофи (2023)

Стратегія	Характеристика механізму	Задokumentовані приклади
Фабрикація доказів	Виготовлення підроблених документів, відеозаписів, фотографій для підтвердження наративів	Фейкові документи про нібито купівлю Зеленським мастку; AI-генеровані зображення бомбардувань
Проекція (дзеркальне звинувачення)	Звинувачення противника у власних діях, злочинах або намірах із метою розмивання відповідальності	Звинувачення ЗСУ у використанні мирного населення як живого щита; звинувачення у бомбардуванні власних міст
Множинність реальностей	Однотимчасне просування кількох суперечливих версій подій для сіяння хаосу і підривання довіри до встановлених фактів	Три різних версії катастрофи МН17; п'ять версій загибелі журналістів у Бучі
AI-фейки і дипфейки	Використання генеративного штучного інтелекту для масового створення фальшивого фото-, відео- та текстового контенту	Мережа Storm-1516 / «Africorp»: 273+ фейкових сайтів; кампанія Matryoshka з дипфейками захід. лідерів
Емоційна маніпуляція	Цілеспрямована експлуатація страху, гніву та обурення для обходу раціонального аналізу	Систематичні фейки про торгівлю органами українських дітей; наративи про «геноцид» росіян на Донбасі

Складено на основі джерел [36-40]

Аналіз стратегій демонструє системний характер російської пропаганди, що використовує широкий спектр технік маніпуляції свідомістю та дезінформації. Інформаційні алібі представляють особливо небезпечну стратегію, оскільки дозволяють створити превентивне виправдання злочинів ще до їх скоєння. Поєднання різних стратегій створює складну екосистему дезінформації, що вимагає комплексних підходів для протидії.

Еволюція російських наративів протягом 2024-2025 років відображає зміну стратегічних пріоритетів Кремля в інформаційній війні. Якщо на початку повномасштабного вторгнення домінували виправдовуючі наративи про денацифікацію та захист російськомовного населення, то протягом 2024 року акцент змістився на звинувачення України у марнотратстві західної допомоги та корупції. Дослідження NewsGuard виявило, що з 21 корупційного наративу про Україну лише 2 з'явилися у першому році війни, 6 у другому та 13 у третьому році, що демонструє стратегічну спрямованість на підрив західної підтримки. Наратив про західних найманців в Україні активно просувався для створення образу прямого військового протистояння з НАТО. Протягом 2025 року російська

пропаганда інтенсифікувала наративи про неминучу перемогу Росії та втомленість Заходу, готуючи ґрунт для дипломатичного наступу на вигідних для Москви умовах.

Міжнародні мережі поширення російської дезінформації включають державні медіа, дипломатичні канали, соціальні мережі, корисних ідіотів та агентів впливу у різних країнах. RT та Sputnik мовлять понад 30 мовами, охоплюючи аудиторії на всіх континентах та створюючи локалізований контент. Російські дипломати активно використовують публічні виступи та соціальні мережі для поширення дезінформації, як продемонстрував випадок із превентивними звинуваченнями України у плануванні підризу Каховської ГЕС. Telegram став ключовою платформою для російської пропаганди через відносно слабку модерацію та шифрування, що ускладнює відстеження джерел дезінформації. Проросійські активісти та політики у західних країнах та країнах Глобального Півдня слугують множниками російських наративів, надаючи їм локальної легітимності. Дослідження виявили координацію між російськими державними медіа, дипломатами та мережами впливу для синхронного поширення ключових наративів [43].

Протидія російській пропаганді з боку міжнародної спільноти включає законодавчі заборони, технологічні рішення, медіаграмотність та контрнاراتиви. Європейський Союз заборонив мовлення RT та Sputnik на своїй території у лютому 2022 року, а у вересні 2024 року США висунули звинувачення проти керівництва RT у причетності до кібератак та військових закупівель. Соціальні мережі запровадили заходи з обмеження поширення російських державних медіа та маркування контенту, пов'язаного з державними акторами. Reddit заблокував проросійські спільноти, що поширювали дезінформацію. Ініціативи з фактчекінгу, такі як EUvsDisinfo, Disinformation Resilience Network, StopFake активно викривають російську дезінформацію та надають спростування. Однак, експерти відзначають обмежену ефективність цих заходів, оскільки російська пропаганда адаптується, створюючи нові канали та використовуючи технологічні інновації для обходу обмежень [44].

Ефективність російської пропаганди варіюється залежно від регіону, політичного контексту та рівня медіаграмотності населення. Компаративний аналіз сприйнятливості до російської дезінформації у різних регіонах представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Регіональні особливості сприйняття російської пропаганди

Регіон	Рівень впливу	Ключові чинники вразливості	Домінантні наративи, що поширюються
Захід. Європа (Нім., Фр., Іт.)	Низький–середній	Розвинена медіаграмотність, інституційна протидія, активний фактчекінг	Економічні наслідки санкцій для власного населення; «втома від війни»; нейтралістські заклики
Сх. Європа і Балкани	Середній–високий	Мовна і культурна близькість до Росії; давні зв'язки держ. ЗМІ; менша медіаграмотність у частині країн	НАТО як загроза регіональній стабільності; захист «рос. меншин»; антизахідний суверенізм
Глобальний Південь	Високий	Антизахідні і постколоніальні настрої; відсутність інституційної протидії; активна робота RT	Захід. «подвійні стандарти»; неоколоніалізм НАТО; Росія як «антиімперіалістична» сила
США	Низький–середній, зростаючий серед консерватив.	Глибока партійна поляризація; ефект консерват. медіаекосистеми; ізоляціоністський дискурс	Марнотратство допомоги Україні коштам американських платників; «байденівська авантюра»
Пострадянський простір	Дуже високий	Домінування рос.-мовних медіа; структурна інформаційна залежність від РФ; нерозвинений мед. ринок	Відновлення «історичної справедливості»; НАТО як окупаційна сила; денацифікація як необхідність

Складено на основі джерел [41-44].

Регіональний аналіз демонструє, що ефективність російської пропаганди найвища у країнах пострадянського простору та Глобального Півдня, де існують сприятливі умови для поширення дезінформації. Західні демократії демонструють відносну стійкість завдяки розвиненим інститутам медіаграмотності та активній протидії, проте політична поляризація та економічні труднощі створюють вразливості. Адаптація наративів до локальних контекстів підвищує їх ефективність та ускладнює протидію.

Структура російської пропагандистської системи демонструє високий рівень централізації та координації між різними каналами поширення дезінформації, як показано на рис. 2.2.

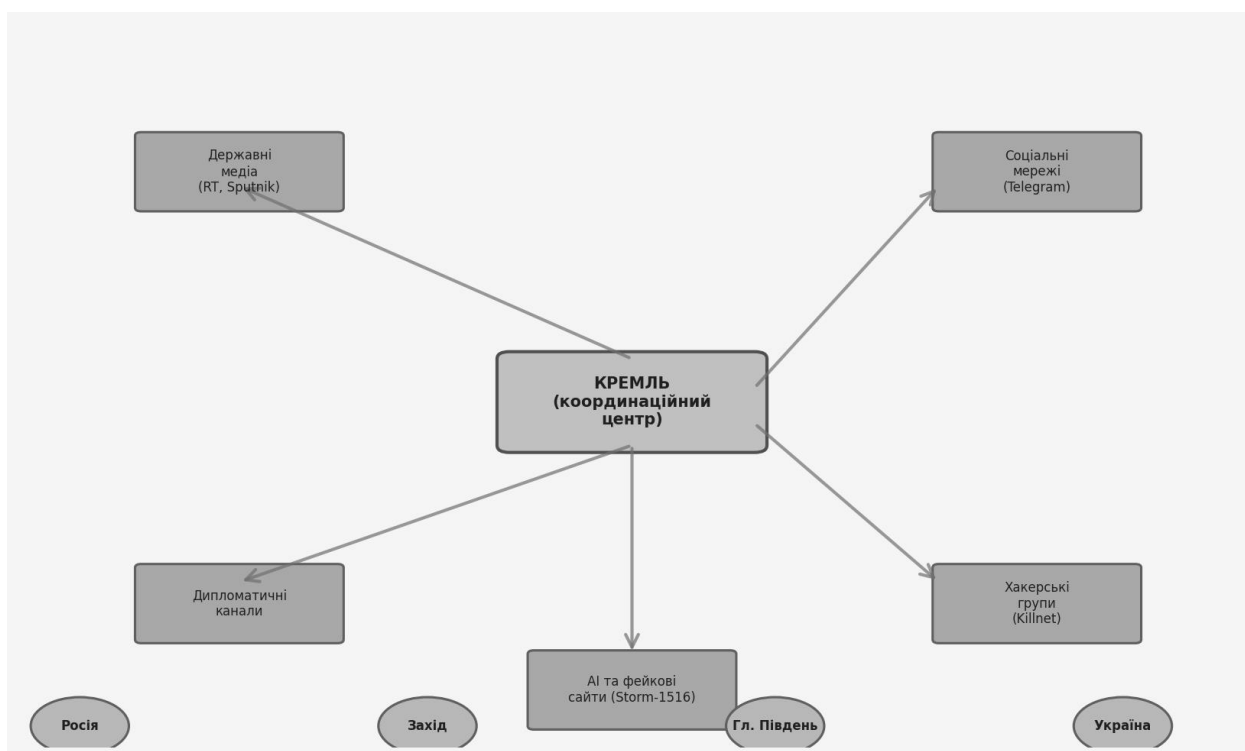

Рис. 2.2. Екосистема російської пропагандистської машини

Джерела: [36-44]

Схематичне представлення ілюструє багаторівневу архітектуру російської пропагандистської системи з централізованим управлінням від Кремля та диверсифікованими каналами поширення для охоплення різних цільових аудиторій. Скоординована робота державних медіа, соціальних мереж, дипломатичних каналів, хакерських груп та AI-технологій значно підсилює вплив дезінформаційних кампаній.

2.3. Українські медіа в глобальному інформаційному обігу

З лютого 2022 року українські медіа опинилися в ситуації, якої ніхто з них не планував і до якої ніхто не готувався заздалегідь. Те, що раніше було переважно внутрішньою справою, раптом стало глобальним завданням розказати всьому світу про те, що відбувається в країні так, щоб цей світ зрозумів і, можливо, відреагував. Аналіз медіаландшафту України протягом 2024-2025 років демонструє процес професіоналізації українського журналістського корпусу, адаптації до міжнародних стандартів та інтеграції у глобальні інформаційні мережі. Англomовні українські медіа, такі як The Kyiv Independent, New Voice of

Ukraine, Ukrainska Pravda English Edition, стали ключовими джерелами інформації для західної аудиторії, забезпечуючи перспективу безпосередньо з епіцентру подій. Державна інформаційна стратегія України, координована Офісом Президента та Міністерством інформаційної політики, зосереджена на формуванні позитивного образу країни та протидії російській дезінформації. Міжнародні партнерства з провідними західними медіа та організаціями створили інфраструктуру для підготовки українських журналістів та підвищення якості контенту для глобальних аудиторій.

Структурні зміни українського медіаландшафту включають централізацію телевізійного мовлення через проект Єдині новини, трансформацію фінансової моделі та зростання залежності від міжнародної допомоги. Проект Єдині новини, запущений у лютому 2022 року, об'єднав контент національного суспільного мовника Суспільне та провідних комерційних телеканалів у єдиний марафон, що забезпечує цілодобове висвітлення подій війни. Дослідження 2024 року показали, що близько 50% українських медіа залежать від фінансування уряду США як основного джерела коштів, а ще 35% отримують значні суми від американських донорів. Локальні та друковані медіа постраждали найбільше від економічних наслідків війни, втрати передплатників та рекламодавців, що призвело до закриття сотень видань. Цифрові медіа демонструють більшу адаптивність, переорієнтувавшись на онлайн-формати, соціальні мережі та міжнародну аудиторію для забезпечення фінансової стійкості [45].

Професійний розвиток українських журналістів став пріоритетом міжнародної підтримки, що реалізується через численні освітні програми та партнерства. UNESCO спільно з The Kyiv Independent у 2024-2025 роках провели другу програму J-School для навчання 52 українських журналістів стандартам міжнародної журналістики та роботі з глобальними аудиторіями. Програми включали спеціалізовані треки для репортерів, редакторів та медіа-менеджерів, забезпечуючи комплексний розвиток компетенцій. DW Akademie, BBC Media Action, Thomson Reuters Foundation та інші міжнародні організації реалізують тренінгові програми з фактчекінгу, безпеки журналістів, цифрової журналістики

та медіаменеджменту. Lviv Media Forum став майданчиком для обміну досвідом між українськими та міжнародними журналістами, обговорення викликів та інновацій у висвітленні війни. Проте, експерти відзначають, що багато українських журналістів все ще потребують додаткової підготовки для відповідності найвищим міжнародним стандартам верифікації та збалансованості.

Тематичний фокус українських медіа у глобальній комунікації зосереджений на документуванні воєнних злочинів, людських історіях, військових подіях та міжнародній підтримці. Українські журналісти відіграли критичну роль у розслідуванні та документуванні звірств у Бучі, Ірпені, Маріуполі, Ізюмі та інших містах, надаючи першоджерельні свідчення для міжнародних розслідувань. Персоналізовані історії українців стали ефективним інструментом емоційного залучення західної аудиторії, демонструючи людський вимір трагедії. Військові кореспонденти забезпечують оперативне висвітлення подій на фронті, часто випереджаючи західні медіа у швидкості реакції. Аналітичні матеріали про геополітичні аспекти війни, енергетичну безпеку, продовольчу кризу позиціонують українських експертів як важливі голоси у глобальних дискусіях. Водночас, критики відзначають надмірний патріотизм деяких українських медіа, що може підривати довіру міжнародної аудиторії [46].

Цифрові стратегії українських медіа включають активне використання соціальних мереж, мобільних додатків, мультимедійних форматів та інноваційних технологій для залучення аудиторії. Telegram став домінантною платформою для швидкого поширення новин в Україні, з мільйонами підписників на каналах провідних медіа та офіційних осіб. Facebook та Instagram використовуються для поширення візуального контенту, відео-свідчень та живих трансляцій подій. TikTok став несподівано ефективним каналом для досягнення молодшої глобальної аудиторії через короткі емоційні відео про війну. Українські медіа активно експериментують з іммерсивною журналістикою, використовуючи VR та 360-градусні відео для документування подій. Геолокаційні сервіси та спеціалізовані мобільні додатки дозволяють громадянам повідомляти про військові рухи російських військ та координувати евакуацію. Інтеграція з міжнародними

платформами, такими як Reporting Ukraine Guide, забезпечує іноземним журналістам доступ до перевірених джерел та контактів в Україні.

Для систематизації ключових характеристик провідних українських медіа, що працюють на міжнародну аудиторію, проведено аналіз їхніх профілів, аудиторного охоплення та контентних стратегій. Результати представлено у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Провідні українські медіа у глобальному інформаційному просторі

Медіа	Формат	Рік засн.	Фін. модель	Цільова аудиторія	Охоплення (2024)	Особливості та міжн. визнання
The Kyiv Independent	Цифрове, англومовне	2021	Підписки, гранти ЄС / USAID, приватні донори	Міжнар.: Захід, діаспора	3+ млн унік./міс.; 1,4 млн підп. у X	Найцитованіше укр. видання у захід. пресі. Розслідування воєнних злочинів. Нагорода RSF.
Ukrinform	Держ. агентство, мультиформат	1918	Держбюджет України	Міжнар.: 50+ країн, 9 мов	40+ млн переглядів/міс.; акред. ООН, ЄС, НАТО	Офіційна позиція, оперативна хроніка. Головне джерело для держ. ЗМІ-партнерів у 50+ країнах.
New Voice of Ukraine	Цифрове, англومовне	2018	Реклама, гранти, партнерства	Захід, аналітична спільнота	~1,5 млн відвідувачів/міс.	Аналітика, авторські колонки, людські репортажі. Активна взаємодія з think-tank.
Суспільне (UA:Перший / Суспільне Новини)	Суспільний мовник: ТБ, радіо, онлайн	2017 (реорг.)	Держдотація + незалежна ред. рада	Нац. + укрмовна діаспора	~6 млн охоплення ТБ/тиж.; 2+ млн підп. YouTube	Стандарт балансованості. Єдині новини-марафон. Партнер EBU / Eurovision.
Ukrainska Pravda	Цифрове, укр. + англ.	2000	Реклама, читацькі пожертви	Нац. + англ. версія — міжнар.	~20 млн унік./міс. (укр.); 1+ млн (англ.)	Розслідувальна журналістика, корупція, парламент. Засновниця вбита у 2000 р. Нагорода RSF 2022.
Hromadske (Громадське)	Онлайн ТБ, цифрові медіа	2013	Краудфандинг, гранти НУО	Нац. + англ. версія	~800 тис. унік./міс.; 600+ тис. підп. YouTube	Громадянська журналістика, ветеранська тематика. Засновник традиції незалежного відеожурналізму.
Radio Free Europe /	Радіо, онлайн,	1954 (укр.)	Фінансування Конгресу США	Укр. + рос.	5–7 млн унік./міс.;	OSINT-репортажі, моніторинг пропаганди.

Медіа	Формат	Рік засн.	Фін. модель	Цільова аудиторія	Охоплення (2024)	Особливості та міжн. визнання
Радіо Свобода	відео	ред.)	(USAGM)	аудиторія на ТОТ і в РФ	ключове рос.-мовне джерело	Факт-чекінг. Заблоковане у РФ.

Складено на основі джерел [45-48].

Аналіз провідних українських медіа демонструє диверсифікацію підходів та спеціалізацію у певних нішах глобального інформаційного простору. The Kyiv Independent позиціонується як незалежне якісне видання для західної інтелектуальної еліти, тоді як Ukrinform забезпечує оперативне висвітлення подій з офіційної перспективи. Успішні медіа поєднують професіоналізм, інноваційність та адаптацію до потреб міжнародної аудиторії.

Виклики для українських медіа у глобальному інформаційному просторі включають фінансову нестабільність, безпеку журналістів, конкуренцію за увагу аудиторії та необхідність балансу між патріотизмом та об'єктивністю. Економічна ситуація залишається критичною для багатьох видань, оскільки традиційні джерела доходів значно скоротилися через війну, а залежність міжнародних донорів створює ризики для редакційної незалежності.

З початку повномасштабного вторгнення загинуло понад 50 українських журналістів, сотні отримали поранення, а тисячі змушені були евакуюватися з окупованих територій. Російські кібератаки систематично таргетують українські медіа-сайти, намагаючись порушити їхню роботу та поширити дезінформацію через злам. Конкуренція за увагу західної аудиторії загострюється через втому за війни та появу нових глобальних криз. Балансування між необхідністю підтримувати національний моральний дух та відповідністю міжнародним стандартам журналістської об'єктивності залишається складним завданням для українських редакцій [47].

Інституційна підтримка українських медіа включає ініціативи урядів західних країн, міжнародних організацій, медіа-корпорацій та громадянського суспільства. Reporters Without Borders, Committee to Protect Journalists, International Federation of Journalists надають підтримку у документуванні порушень свободи

преси, евакуації журналістів та юридичному захисті. European Endowment for Democracy, USAID, британський FCDO фінансують програми розвитку медіа-грамотності, журналістських розслідувань та інституційної спроможності українських медіа. BBC, Deutsche Welle, France 24 розширили партнерства з українськими медіа, обмінюючись контентом та експертизою. Програма OSCE з підтримки України реалізує проекти з розвитку медіа-грамотності та протидії дезінформації.

Перспективи розвитку українських медіа у глобальному контексті визначаються тривалістю конфлікту, успіхами європейської інтеграції та здатністю адаптуватися до технологічних змін. Експерти прогнозують подальшу консолідацію медіа-ринку, з виживанням лише найсильніших та найбільш інноваційних видань, здатних залучати міжнародну аудиторію. Перехід на цифрові моделі монетизації, включаючи підписки, краудфандинг та членство, стане необхідністю для забезпечення редакційної незалежності.

Штучний інтелект відкриває нові можливості для автоматизації, проте разом з тим створює ризики поширення дипфейків та автоматизованої дезінформації. Інтеграція українських журналістів у міжнародні редакції та транскордонні розслідувальні проекти може стати новою моделлю для забезпечення професійного розвитку та фінансової стабільності. Роль українських медіа як хронікерів однієї з найбільших війн XXI століття забезпечить їм місце в історії глобальної журналістики та створить фундамент для довгострокової інституційної пам'яті про конфлікт [48].

Систематизація ключових показників стану українського медіаландшафту дозволяє оцінити трансформації, виклики та досягнення сектору протягом війни. Порівняльний аналіз ситуації до та під час повномасштабного вторгнення представлено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Трансформація українського медіаландшафту (2021 vs 2024-2025)

Показник	2021 (до вторгнення)	2024–2025	Динаміка
----------	----------------------	-----------	----------

Кількість ліцензованих медіа	1 563	бл. 1 100	Зниження близько 30% через закриття, окупацію та нестачу фінансування
Загиблі журналісти (від початку повномасштабного вторгнення)	0	50+	Критичне - Україна увійшла до топ-5 найнебезпечніших країн для преси за даними RSF
Кількість англomовних онлайн-видань	5–7	15+	Зростання понад 100%: відповідь на попит міжнар. аудиторії
Частка міжнар. фінансування (США, ЄС, донори)	10–15%	50–85% для більшості цифрових медіа	Зростання у 5–6 разів; критична залежність, що загрожує редакц. незалежності
Позиція у рейтингу свободи преси RSF	106 / 180	61 / 180 (2024)	Значне покращення попри воєнний стан; визнання міжнар. спільнотою

Складено на основі джерел [49-51]

Порівняльний аналіз демонструє парадоксальну ситуацію: попри величезні втрати журналістів, закриття сотень медіа та економічні труднощі, український медіасектор значно покращив свої позиції у міжнародних рейтингах свободи преси. Експоненційне зростання англomовних видань та міжнародного фінансування свідчить про успішну інтеграцію у глобальний інформаційний простір. Водночас, високий рівень залежності від зовнішнього фінансування створює ризики для довгострокової стійкості сектору. Порівняльна візуалізація структурних змін українського медіаландшафту демонструє значну трансформацію, що відбулася внаслідок повномасштабного вторгнення, як показано на рис. 2.3.

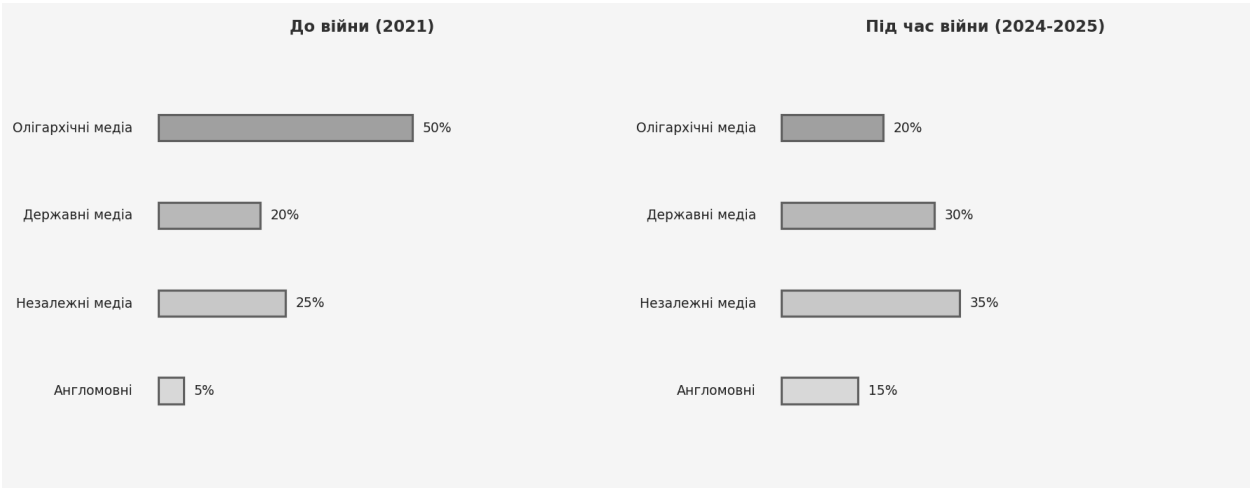

Рис. 2.3. Трансформація структури українського медіаландшафту (2021 vs 2024-2025)

Джерела: [45-51]

Графічне порівняння демонструє глибокі структурні зміни українського медіаландшафту в умовах війни. Насамперед помітним є суттєве скорочення впливу олігархічних медіа з 50% до 20%, що свідчить про втрату ними домінуючих позицій у формуванні інформаційного порядку денного. Водночас зросла роль незалежних медіа з 25% до 35%, що можна розглядати як посилення суспільного запиту на автономну, відповідальну та професійну журналістику. Частка англомовних видань збільшилася з 5% до 15%, тобто фактично потроїлася, що відображає прагнення українських медіа активніше працювати з міжнародною аудиторією та інтегруватися у глобальний інформаційний простір. Державні медіа також розширили свою присутність з 20% до 30%, що є свідченням консолідації інформаційного середовища та посилення ролі офіційної комунікації в умовах воєнного стану.

Вагомим виміром глобального інформаційного обігу, у межах якого функціонують українські медіа, є конкурентне середовище медіасистем країн Глобального Півдня, які формують альтернативний дискурс щодо війни. Африканські, азійські та латиноамериканські медіа нерідко пропонують власні інтерпретації конфлікту, що відрізняються як від українських, так і від західних підходів. Такі наративи часто ґрунтуються на історичному досвіді колоніалізму, акценті на суверенітеті держав та прагматичному нейтралітеті у міжнародних відносинах. Аналіз публікацій провідних видань Індії, Бразилії, Туреччини, Китаю, Єгипту та Південно-Африканської Республіки у 2024-2025 роках засвідчує, що значна частина з них уникає відкритої підтримки будь-якої сторони конфлікту, віддаючи перевагу позиції стратегічної нейтральності. Такий підхід обмежує масштаби поширення українського наративу у глобальному вимірі та створює додаткові виклики для реалізації ефективної міжнародної комунікаційної стратегії України.

Індійські медіа, зокрема The Hindu, Hindustan Times та India Today, висвітлювали війну крізь призму геополітичного прагматизму та захисту

національних інтересів. Збереження стратегічного партнерства з Росією у сфері оборонних закупівель і енергетики значною мірою впливало на тональність матеріалів. Характерною рисою індійського медіадискурсу є акцент на дипломатичних зусиллях, можливостях посередництва та пошуку мирного врегулювання. Візит прем'єр міністра Нарендри Моді до Києва у серпні 2024 року став важливим інформаційним приводом для переосмислення підходів до висвітлення конфлікту, однак загальна концепція стратегічної автономії Індії залишилася незмінною. Дослідники відзначають, що індійський медіапростір характеризується вищим рівнем плюралізму порівняно з більш консолідованим дискурсом країн НАТО, що відображає складність внутрішніх дебатів щодо оптимальної зовнішньополітичної лінії

Китайські державні медіа CCTV, Xinhua та Global Times послідовно відтворюють наратив, у межах якого відповідальність за ескалацію конфлікту значною мірою покладається на США та НАТО. Офіційний Пекін позиціонує себе як прихильника мирного діалогу, і ця риторика системно відображається у медійному просторі країни. Китайська інформаційна екосистема формує образ Заходу як актора, що провокує нестабільність через розширення військово-політичних союзів. Після 2024 року простежується певне пом'якшення критики Заходу, що може свідчити про обережне дистанціювання від надмірної асоціації з Росією на тлі ризику вторинних санкцій. Для України це відкриває обмежені, але реальні можливості для комунікації з китайською аудиторією через акцентування на принципах суверенітету та територіальної цілісності [49].

Африканський медіапростір характеризується особливою різноманітністю підходів до висвітлення конфлікту. У низці країн державні медіа транслують або опосередковано підтримують проросійські наративи, тоді як незалежні видання прагнуть зберігати критичну дистанцію. Такі медіа, як Daily Maverick у Південно-Африканській Республіці та The East African, намагаються забезпечити більш збалансоване висвітлення, хоча й вони відчують вплив регіональних політичних орієнтирів. Одним із визначальних чинників африканського дискурсу є сприйняття подвійних стандартів Заходу. Зокрема, проблема функціонування

зернового коридору та її вплив на продовольчу безпеку африканських країн отримала значно більшу увагу, ніж суто військові аспекти війни. Активна інформаційна діяльність російських ресурсів, зокрема RT Africa та франкомовних платформ у країнах Сахелю, суттєво вплинула на формування порядку денного у регіоні. Для України це означає необхідність формування нової комунікаційної стратегії в Африці, орієнтованої на теми продовольчої безпеки, історичних паралелей колоніалізму та взаємовигідного співробітництва.

Туреччина посідає особливе місце в інформаційному контексті війни, поєднуючи статус члена НАТО з активною роллю посередника між сторонами. Турецькі медіа Sabah, Hürriyet та NTV системно висвітлювали дипломатичні ініціативи Анкари, реалізацію зернової угоди та переговорні зусилля президента Реджепа Таїпа Ердогана. Важливою рисою турецького медіадискурсу є підкреслення економічних переваг нейтральної позиції, зокрема розширення торгівлі з обома сторонами конфлікту. Значну увагу приділяли також використанню українською стороною безпілотників Bayraktar, що формувало позитивний імідж Туреччини як виробника високотехнологічного озброєння та водночас посередника. Такий підхід відображає ширшу тенденцію у країнах Глобального Півдня, яка полягає у прагненні максимізувати стратегічні вигоди без однозначного політичного приєднання до однієї зі сторін. Для українських медіа турецький приклад є показовим з точки зору адаптації комунікації до аудиторій, які орієнтуються передусім на практичні інтереси [50].

Проблема інформаційної асиметрії між країнами Півночі та Півдня у контексті війни набуває особливої актуальності. Міжнародні інформаційні агентства Reuters, Associated Press та Agence France Presse залишаються ключовими постачальниками новинного контенту для багатьох медіа Глобального Півдня, що об'єктивно сприяє домінуванню західної перспективи у глобальному інформаційному просторі. Водночас Росія активно заповнює інформаційні ніші у регіонах із обмеженою присутністю західних медіа, пропонуючи локалізований контент через RT América, RT África та мережу регіональних платформ. Така асиметрія ускладнює просування українського наративу та підтримання

стабільної міжнародної підтримки поза межами традиційно проукраїнськи налаштованих держав.

Таблиця 2.7

Порівняльний аналіз медіанаративів у регіонах Глобального Півдня (2024-2025)

Регіон	Домінантна позиція	Ключові теми висвітлення	Вплив на підтримку України
Індія	Нейтралітет, прагматизм	Дипломатія, енергетика, зернова безпека	Стриманий - відмова від засудження РФ
Китай	Проросійська риторика, двозначність	Звинувачення НАТО, мирна ініціатива	Негативний - блокування резолюцій ООН
Бразилія	Нейтралітет, посередництво	Переговори, глобальна нерівність	Стриманий - відмова постачати зброю
Африка	Різномісна, тяжіє до нейтралітету	Продовольство, колоніальний контекст	Слабкий - більшість утримались у ГА ООН
Туреччина	Активний нейтралітет, посередництво	Зернова угода, БПЛА, Босфор	Двоїстий - підтримка суверенітету, торгівля з РФ

Складено автором на основі аналізу медіаконтенту, продовження таблиці знаходиться в Додатку А

Порівняльний аналіз медіанаративів демонструє, що глобальна медіакартинка конфлікту є значно складнішою, аніж дихотомія «проукраїнські» проти «проросійські» медіа. Більшість медіасистем Глобального Півдня знаходяться у зоні стратегічного нейтралітету, що знаходить відображення у тональності та фреймінгу репортажів.

Перспективи розвитку українських медіа у глобальному контексті визначаються тривалістю конфлікту, успіхами європейської інтеграції та адаптацією до технологічних змін. Експерти прогнозують подальшу консолідацію медіа-ринку, з виживанням лише найсильніших та найбільш інноваційних видань, здатних залучати міжнародну аудиторію. Перехід на цифрові моделі монетизації, включаючи підписки, краудфандинг та членство, стане необхідністю для забезпечення редакційної незалежності. Штучний інтелект відкриває нові можливості для автоматизації, проте разом з тим створює ризики поширення дипфейків та автоматизованої дезінформації. Інтеграція українських журналістів у міжнародні редакції та транскордонні розслідувальні проекти може стати новою моделлю для забезпечення професійного розвитку та фінансової стабільності. [51]

Висновки до розділу 2

Аналіз висвітлення російсько-української війни в міжнародних медіа демонструє складну динаміку конкуруючих наративів, стратегій впливу та трансформацій медіаландшафту. Західні медіа сформували відносно консолідований дискурс, що базується на принципах міжнародного права, демократичних цінностей та засудження російської агресії, проте цей дискурс не позбавлений упереджень, подвійних стандартів та вибіркості у висвітленні конфліктів у різних регіонах світу. Російська пропагандистська система є комплексну екосистему дезінформації, що охоплює державні медіа, дипломатичні канали, соціальні мережі, хакерські групи та використовує найновіші технології штучного інтелекту для масштабування впливу.

Українські медіа вийшли на глобальний інформаційний простір, трансформувавшись від переважно локальних акторів у важливих учасників міжнародної комунікації про конфлікт. Професіоналізація журналістського корпусу, розвиток англomовних видань, інтеграція у міжнародні мережі та інноваційні цифрові стратегії забезпечили українським медіа значну видимість та вплив. Водночас, фінансова нестабільність, високий рівень залежності від міжнародних донорів, втрати серед журналістів та необхідність балансування між патріотизмом та об'єктивністю залишаються критичними викликами для сектору.

Інформаційне протистояння навколо російсько-української війни демонструє фундаментальну роль медіа у сучасних конфліктах, де наративи, образи та сприйняття можуть бути не менш важливими за військові успіхи на полі бою. Технологічні інновації, включаючи супутникову розвідку та штучний інтелект, створюють нові можливості для документування правди та безпрецедентні інструменти для поширення дезінформації. Майбутнє глобального інформаційного порядку значною мірою визначатиметься результатами цього інформаційного протистояння та здатністю демократичних суспільств протидіяти авторитарній пропаганді, зберігаючи при цьому цінності свободи слова та плюралізму думок.

РОЗДІЛ 3. ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ МЕДІА НА СУСПІЛЬНУ ДУМКУ ТА ЕМПІРИЧНИЙ АНАЛІЗ

3.1. Динаміка світової громадської думки щодо російсько-української війни

Громадська думка щодо війни у різних країнах має складний і мінливий характер, оскільки залежить від регіону, часу, медіасередовища та формулювання запитань у анкетах. Щоб отримати надійну картину, дослідники орієнтуються на дані Pew Research Center, Gallup World Poll, Eurobarometer, Eurofound та Chicago Council on Global Affairs. Загальна тенденція 2022-2025 років демонструє, що початковий шок і майже одностайна підтримка України поступово змінилися значно строкатішою картиною. Люди не стали більш проросійськими, радше стомилися й дедалі більше розходяться в оцінках залежно від джерел інформації. Медіасередовище активно конструює громадські настрої через відбір тем, структурування інформації та способи її подання [52].

Дані Eurobarometer демонструють поступову, хоча й не критичну, ерозію підтримки заходів Європейського Союзу щодо допомоги Україні у 2022-2024 роках. За результатами Flash Eurobarometer, проведеного у лютому-травні 2022 року, 76% громадян ЄС підтримували фінансову та гуманітарну допомогу Україні, 72% схвалювали економічні санкції проти Росії, а 59% підтримували постачання військового обладнання. У зимовій хвилі Standard Eurobarometer 2022–2023 років показники навіть зросли: гуманітарну допомогу підтримували 9% опитаних, фінансову 77%, санкції 74%, а військову допомогу 65%. Проте восени 2024 року опитування за участю понад 26 тисяч респондентів зафіксувало певне зниження: 87% підтримували гуманітарну допомогу, 71% санкції, 68% фінансову підтримку та 58% військові поставки. Хоча підтримка залишається більшістю, тренд свідчить про поступове ослаблення, особливо у сферах, що безпосередньо впливають на соціально економічну ситуацію в країнах ЄС, зокрема прийом біженців та військові витрати.

Водночас ця динаміка є нерівномірною між окремими державами. Скандинавські та балтійські країни демонструють стабільно високий рівень підтримки, що перевищує 80 відсотків за більшістю показників. У Польщі, яка прийняла найбільшу кількість українських біженців, зафіксовано помітне зниження підтримки прийому переміщених осіб з понад 80 відсотків у 2022 році до близько 60% у 2024 році. Дослідники Eurofound розцінюють це як прояв втоми від війни у країні, що перебуває в безпосередній близькості до зони конфлікту. В Угорщині значна частина респондентів виступала проти додаткових фінансових внесків на користь України за умов внутрішніх суперечностей із ЄС. У Німеччині спостерігається внутрішній розкол: значна частина громадян вважає допомогу надмірною або сумнівається у перспективі перемоги України, проте водночас більшість продовжує підтримувати санкційну політику. Стратегічне планування в інформаційній сфері має враховувати відсоткові показники підтримки, глибину переконань і рівень поінформованості населення. [53].

Дослідження Eurofound 2024 року виявило чіткий зв'язок між типом споживання інформації та рівнем підтримки України. Особи, які використовували соціальні мережі як основне джерело новин або перейшли на них упродовж досліджуваного періоду, частіше зменшували або повністю відкликали підтримку військової допомоги. Натомість споживачі традиційних редакційних медіа демонстрували більш стабільну позицію. Іншим значущим чинником виявилася економічна вразливість. Серед громадян, які мали труднощі з покриттям базових потреб, частка тих, хто вважав допомогу біженцям надмірною, суттєво зросла. Така залежність пояснює ефективність дезінформаційних стратегій, спрямованих на підсилення економічних страхів [58].

Паралельно Pew Research Center здійснює довгостроковий моніторинг американської громадської думки. У березні 2022 року лише 7% американців вважали допомогу Україні надмірною, що було нетипово для традиційно поміркованої зовнішньополітичної позиції США. Проте вже у 2023–2024 роках ця частка суттєво зросла і перевищила 30%. У квітні 2024 року американське суспільство фактично розділилося щодо стратегічного значення підтримки

України: приблизно однакові частки респондентів вважали її корисною або шкідливою для національної безпеки, а значна частина не бачила прямого зв'язку. Відчуття загрози з боку Росії також знизилося порівняно з початком повномасштабного вторгнення [52].

Особливо показовою є трансформація позицій республіканців. Chicago Council on Global Affairs фіксує різке падіння підтримки надання зброї Україні серед цієї групи упродовж 2022-2025 років, тоді як серед демократів зниження було значно менш вираженим. Pew Research додатково зафіксував високий рівень скептицизму серед консервативних республіканців щодо обсягів допомоги та особисто Президента Зеленського.

Окремої уваги заслуговує феномен генераційного розриву. За даними Pew Research, старші американці значно частіше висловлюють довіру до Зеленського, ніж молодь, а частина молодих респондентів взагалі має обмежене уявлення про його роль. Така різниця пов'язана з різними інформаційними екосистемами. Старші покоління споживають новини переважно з телебачення та друкованих медіа, тоді як молодь орієнтується на цифрові платформи, де алгоритми просувають емоційний і сенсаційний контент. Бондаренко Є. А. зазначає, що відеоформати впливають на сприйняття через механізми емоційної ідентифікації, які суттєво відрізняються залежно від вікової групи [57].

Дані European Council on Foreign Relations свідчать, що у країнах Європи зростає частка тих, хто схиляється до якнайшвидшого припинення вогню навіть за умови територіальних втрат України, тоді як прагнення до повного відновлення територіальної цілісності дещо зменшилося. Зміна очікувань щодо результатів конфлікту є типовою реакцією на його затяжний характер, особливо коли медіа не формують чіткої картини стратегічної перспективи [54].

Важливим показником є й динаміка довіри до Президента Зеленського як персоніфікованого символу України. За глобальними даними Pew Research 2024 року, рівень довіри коливається і в окремих країнах зазнав помітного зниження. Водночас у США після певного спаду спостерігалася часткова стабілізація показників у 2025 році, що пов'язують із резонансними політичними подіями.

Довіра до конкретного лідера є надзвичайно чутливою до медійних фреймів і може швидко змінюватися під впливом інформаційного контексту [56].

Загалом емпіричні дані свідчать, що світова громадська думка щодо війни залишається переважно проукраїнською, проте її структура стає дедалі більш складною та залежною від економічних, політичних і медійних чинників. Нові виклики для комунікаційної стратегії України пов'язані з необхідністю враховувати загальний рівень підтримки та глибинні причини його трансформації (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Динаміка підтримки громадянами ЄС заходів щодо допомоги Україні (2022-2024 рр.)

Форма підтримки	Flash EB, травень 2022	Стандарт. EB98, зима 2022-2023	Стандарт. EB, жовтень-листопад 2024
Гуманітарна допомога Україні	76%	91%	87%
Прийом українських біженців до ЄС	80%	88%	71%
Фінансова допомога Україні	76%	77%	68%
Економічні санкції проти Росії	72%	74%	71%
Постачання військового обладнання	59%	65%	58%
Заборона мовлення держ. ЗМІ РФ в ЄС	н/д	67%	н/д
Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС	60%	56% (членство)	52%

Складено за даними Flash Eurobarometer (травень 2022 р.), Standard Eurobarometer EB98 (зима 2022-2023 рр.) та Standard Eurobarometer (жовтень–листопад 2024 р.) [53, 55].

Аналіз таблиці 3.1 виявляє кілька ключових закономірностей. По-перше, найстійкішою виявилась підтримка гуманітарної допомоги та санкцій, тоді як підтримка прийому біженців зазнала найбільшого зниження з 80% у 2022 р. до 71% у 2024 р. По-друге, примітний початковий зріст більшості показників до зими 2022–2023 рр. у порівнянні з першим шоком: це є ефектом «мобілізації підтримки» на тлі задокументованих злочинів у Бучі, Ірпені та Херсоні, широко

висвітлених у загальноєвропейських ЗМІ. По-третє, помірне зниження наступних двох років (2023-2024) відображає явище «нормалізації», тобто поступової адаптації суспільства до реалій тривалого конфлікту, при якій первісний емоційний порив змінюється раціональнішою оцінкою витрат і вигод від продовження підтримки. Перехід як неминучий для будь-якої тривалої кризи, де медійна увага не може підтримувати початковий рівень інтенсивності [55].

Підтвердженням значущості медійного фактору у формуванні суспільної позиції є й регіональні дані Eurobarometer по окремих країнах ЄС. Найвищий рівень підтримки всіх форм допомоги Україні стабільно демонструють Швеція (79-91%), Фінляндія (81-89%), Данія (75-84%) та Естонія (80-88%). Ці країни поєднують принаймні три характеристики: розвинений незалежний медіасектор, активні програми медіаграмотності та власну суспільну пам'ять, що резонує з українськими наративами про загрозу з боку Росії. Натомість у країнах Вишеградської четвірки, де уряди у різний час реалізовували медіаполітику, що обмежувала критичну журналістику, рівень підтримки коливається в ширших діапазонах і менш передбачуваний.

Окремий аналітичний пласт формують дані щодо сприйняття конфлікту у країнах Глобального Півдня. Pew Research Global Attitudes Survey 2024 зафіксував, що у більшості досліджуваних країн Азії, Африки та Латинської Америки ставлення до конфлікту є або нейтральним, або схиленим до проросійських наративів, а рівень особистої довіри до Зеленського залишається нижче 30%. Серед основних причин дослідники виділяють чотири чинники. Медіасередовище у багатьох країнах Глобального Півдня: найпомітнішими джерелами міжнародних новин залишаються RT Africa, локалізовані версії China Central Television та мережі спонсорованих Росією контент-ферм, які формують порядок денний до приходу проукраїнських повідомлень. Структурна упередженість полягає в тому, що провідні агентства Reuters, Associated Press та Agence France-Presse, від яких залежать редакції багатьох місцевих медіа, сприймаються частиною аудиторії як голос Заходу, що підриває довіру до їхніх матеріалів про конфлікт. Геополітичний контекст для більшості країн Африки та Азії полягає в тому, що питання

відновлення кордонів 1991 року не резонує з їхнім власним постколоніальним досвідом. Відсутність відчутного зв'язку між підтримкою України та власними матеріальними інтересами теж відіграє роль. Ефективна стратегічна комунікація завжди апелює до конкретних інтересів цільової аудиторії, а до абстрактних ціннісних декларацій не звертається [59].

Важливим аналітичним інструментом є порівняння двох паралельних процесів, що відбуваються одночасно: поступового зниження рівня підтримки та поступового збільшення оборонних витрат у країнах НАТО і ЄС. Протягом 2024-2025 років країни ЄС сукупно збільшили витрати на оборону: у 2024 р. вони склали 343 млрд євро, а на 2025 р. прогнозувалось зростання до 381 млрд євро приріст 11% за рік і 63% порівняно з 2020 роком. Цей парадокс зниження суспільних рейтингів підтримки і водночас зростання реальних витрат пояснюється принципово різними механізмами формування: суспільна думка реагує на емоційні повідомлення та «накопичену втому», тоді як урядові рішення про витрати визначаються стратегічними оцінками безпекових загроз, де опитування громадян відіграють лише допоміжну роль. Цей розрив між суспільним настроєм і державною позицією є повторюваним у різних конфліктах феноменом. Роль медіа у цьому процесі є амбівалентною: вони одночасно стимулюють суспільну підтримку та «прискорюють» втому через перенасичення новинами [58].

Таблиця 3.2

Динаміка підтримки допомоги Україні серед американців та рівень довіри до Зеленського (2022–2025 рр.)

Показник	Берез. 2022	Січ. 2023	Кв.—черв. 2024	Берез. 2025
Підтримка надання зброї / військ. поставок - усі американці	79%	65%	58%	52%
...серед демократів	83%	77%	75%	77%
...серед республіканців	80%	50%	41%	30%
Частка тих, хто вважає допомогу «надто великою»	7%	26%	31%	н/д
Вторгнення — «серйозна загроза» інтересам США	50%	н/д	34%	н/д

Довіра до Зеленського (принаймні «десяка»)	н/д	56%	48%	53%*
--	-----	-----	-----	------

Примітка: * - дані Chicago Council / Ipsos (березень 2025 р.); ** - приблизна оцінка за загальним трендом. Складено за даними Pew Research Center (квітень 2024 р., липень 2024 р.) та Chicago Council on Global Affairs (лютий, червень-липень 2024 р., березень 2025 р.) [52, 54].

Дані таблиці 3.2 ілюструють надзвичайно стрімкий розрив між позиціями республіканців і демократів один з найбільш задокументованих проявів партійної поляризації у питаннях зовнішньої політики. Chicago Council на підставі своїх досліджень констатував, що «думка республіканців щодо підтримки України зазнала найбільш різкого розвороту з усього спектру питань зовнішньої безпеки за всю сучасну електоральну історію». Аналіз Chicago Council від березня 2025 року, проведений після зміни адміністрації, показав, що лише 52% американців загалом підтримували надання зброї, причому частка республіканців впала до 30%. Водночас 86% американців покладали відповідальність за конфлікт на Путіна, а 53% вважали, що Президент Трамп у переговорах схильний підтримувати Москву. Трансформація медіасередовища, коли споживачі обирають медіа відповідно до своїх переконань, суттєво прискорює поляризацію суспільної думки [55].

Підсумовуючи картину глобальної суспільної думки, можна стверджувати, що досліджуваний період 2022-2025 років демонструє перехід первісної, значною мірою стихійної міжнародної солідарності до більш диференційованого, прагматичного та регіонально-специфічного ставлення до конфлікту. Цей перехід зумовлений поєднанням об'єктивних факторів, тривалість і затяжний характер конфлікту, накопичені економічні витрати і суб'єктивних, медійних, зміна пріоритетів редакцій, платформна поляризація, систематичні дезінформаційні кампанії. Дані Pew Research, Eurobarometer, Eurofound та Chicago Council узгоджуються в одному ключовому висновку: найстійкішою виявляється підтримка там, де медіасередовище є незалежним, редакційно якісним і де суспільство має власний досвід, що резонує з українськими наративами. Там, де ці умови відсутні, навіть уважне та добре ресурсоване медіависвітлення не гарантує стабільності суспільної підтримки. Стієке суспільне ставлення формується не окремими публікаціями, а системним характером медіасередовища, його

інституційною якістю та рівнем критичного споживання контенту серед аудиторії [56].

3.2. Медійні стратегії та їх ефективність у формуванні підтримки України

Умови тривалої, виснажливої війни без яскравих перемог і переламних моментів ставлять серйозні виклики для утримання міжнародної підтримки та збереження уваги союзників. Україна стикнулася з цим у період конфлікту. Аналіз медійних стратегій дозволяє систематично оцінити підходи та умови їх ефективності. Особливої уваги заслуговує зміна контексту: якщо на початковому етапі стратегічні комунікації України діяли в середовищі широкої міжнародної симпатії, то згодом вони змушені протидіяти комбінованому тиску суспільної втоми, партійної поляризації та зростаючого ресурсного і дипломатичного тиску на Київ. Трансформація медіасистем є нелінійною і нерідко призводить до розриву між комунікаційними зусиллями актора та їх реальним сприйняттям аудиторіями [60]. Коли певна тема надто довго домінує у медіапросторі, увага аудиторії об'єктивно знижується, і навіть якісний контент отримує менший відгук [57].

Стратегія персоналізованої комунікації через образ лідера стала найбільш вивченим і задокументованим елементом комунікаційного арсеналу України. Щоденні відеозвернення Президента Зеленського, що тривають із лютого 2022 року, сформували унікальну традицію прямого зв'язку між керівником воюючої держави та глобальною аудиторією. Дослідження Pew Research Center, проведене у квітні 2024 року, фіксувало 48% рівня довіри серед усіх американців, тоді як Chicago Council у лютому 2024 року показав, що деяку або значну довіру до Зеленського мали 63% опитаних у США. Виступи перед парламентами різних країн також стали важливою складовою цієї стратегії: у 2022-2024 роках Зеленський звернувся до законодавчих органів США, Великої Британії, Канади, Австралії, Ізраїлю, Японії та більшості країн Європейського Союзу, демонструючи безпрецедентний масштаб публічної дипломатії. Модель як

персоналізовану публічну дипломатію, у межах якої образ лідера функціонує як головний медіатор між державою та зовнішньою аудиторією [58].

Водночас дані про довіру до Зеленського виявляють і системну вразливість цієї стратегії. Рейтинги підтримки корелюють із загальним рівнем підтримки України та зазнають поступової ерозії. Характерним прикладом є приклад Польщі, де довіра знизилася з 70 відсотків у 2023 році до 48% у 2024 році. Це пояснюється поєднанням дипломатичних суперечок, напруженням у сфері аграрної конкуренції та накопиченням втоми від кризи у суспільстві, яке стало одним із головних реципієнтів українських біженців. У США зниження показника з 56 до 48% між 2023 роком і квітнем 2024 року значною мірою пов'язане з поляризуючим впливом сегментів медіасередовища на консервативну аудиторію. Серед консервативних республіканців рівень недовіри досяг 55%. Персоналізована стратегія є особливо вразливою в умовах поляризованого інформаційного простору, де образ лідера стає мішенню системних дезінформаційних атак [54].

Документування воєнних злочинів стало окремою важливою стратегією формування міжнародної підтримки. Публікація матеріалів про злочини у Бучі у квітні 2022 року спричинила хвилю міжнародного обурення та прискорила ухвалення нових санкційних пакетів ЄС. Дослідники описують так званий ефект Бучі як тимчасове зростання рівня підтримки на кілька відсоткових пунктів після появи задокументованих доказів. Подібні реакції спостерігалися і після публікацій про події в Ізюмі та Херсоні. Однак ефект мав обмежену тривалість, і без повторного актуалізування теми суспільна реакція поступово згасала. Надмірне емоційне навантаження призводило до психологічної дистанціації аудиторії. Пов'язує це з явищем зниження емоційної чутливості внаслідок тривалої інтенсивної стимуляції, що у медіапсихології описується як стиснення афекту [59].

Цифрова дипломатія та стратегія використання соціальних мереж як інструментів зовнішньої комунікації стали новаторським компонентом українського підходу. Офіційні акаунти державних інституцій перетворилися на

самостійні інформаційні платформи, здатні задавати порядок денний для традиційних медіа. У 2022-2023 роках значна частина матеріалів провідних міжнародних видань базувалася на контенті, вперше оприлюдненому через українські цифрові канали. Водночас дослідження Eurofound 2024 року виявило парадокс: саме аудиторії, які споживають новини переважно через соціальні мережі, виявилися більш схильними до зниження підтримки допомоги Україні. Це свідчить про те, що алгоритмічне середовище платформ не є нейтральним ретранслятором інформації, а формує конкурентний простір, у якому різні наративи змагаються за увагу.

Високу довіру продемонструвала стратегія залучення незалежних систем верифікації та OSINT. Матеріали, підготовлені такими організаціями, як Bellingcat, Conflict Observatory, Texty.org.ua та Forensic Architecture, відзначалися методологічною прозорістю та доказовістю, що підвищувало їхню переконливість серед скептичних аудиторій. Дані Chicago Council засвідчують, що серед осіб, які регулярно зверталися до верифікованих незалежних джерел, підтримка допомоги Україні була більш стабільною у часі. Доказова база та аналітична чіткість роблять OSINT одним із найефективніших інструментів протидії пропаганді у поляризованому інформаційному середовищі [52].

Водночас серйозною проблемою залишилася обмежена ефективність комунікації у країнах Глобального Півдня. Наративи, побудовані навколо захисту демократії та міжнародного правопорядку, мали обмежений резонанс у суспільствах, де ці концепції не є центральними елементами політичної культури. Спроби адаптації комунікації з акцентом на продовольчу безпеку, енергетичну стабільність і гуманітарні наслідки дали часткові результати, проте загальний рівень довіри до українського керівництва в багатьох країнах Африки та Азії залишився відносно низьким. Без розбудови власної медіаінфраструктури в цільових регіонах стратегічна комунікація має структурні обмеження [53].

Перспективним напрямом, апробованим у 2024–2025 роках, стала методологія пре бункінгу, спрямована на попередження поширення дезінформаційних наративів через формування когнітивної стійкості аудиторії.

Пілотні програми в країнах Балтії та Північної Європи продемонстрували відчутне зниження сприйнятливості до маніпулятивних повідомлень у контрольних групах. Освітні ініціативи у сфері медіаграмотності показали, що довгостроковий ефект формування критичного мислення є стійкішим, ніж реактивне спростування фейків.

Порівняння реакцій різних аудиторій виявляє суттєвий розрив між масовою та елітною громадською думкою. За даними Chicago Council, серед представників експертного середовища, аналітичних центрів, бізнесу та академічних кіл підтримка допомоги Україні у 2024 році залишалася високою незалежно від партійної належності. Такий розрив пояснюється відмінностями в доступі до інформації та глибині її аналізу.

Таблиця 3.3

Порівняльна ефективність медійних стратегій підтримки України (2022-2025 рр.)

Стратегія	Цільова аудиторія	Оцінка ефективності	Підтверджуючі дані та обмеження
Персональна комунікація лідера (відеозвернення Зеленського)	Глобальна, широка	Висока	Pew Research, 2023: 56% американців довіряли Зеленському. До квітня 2024 - 48%, після «Овального кабінету» березень 2025 стабілізація на 53%. У Польщі різкий спад з 70% до 48% (мінус 22 в.п.).
Документування воєнних злочинів (Буча, Херсон, Ізюм)	Захід, ООН, МКС	Висока короткостроково	«Ефект Бучі»: тимчасові стрибки підтримки на 4–9 в.п. у кількох країнах. Ефект зникає за 3-6 тижнів без системного нагадування.
Цифрова дипломатія через офіційні акаунти (МЗС, ЗСУ, Офіс президента)	Глобальна, молодь	Середня–висока, але обмежена алгоритмами	Eurofound 2024: споживачі соцмереж як осн. джерела новин систематично менш схильні підтримувати військову допомогу, ніж споживачі традиційних медіа.
Зерновий наратив: «Росія як причина глобального голоду»	Глобальний Південь	Обмежена	Резонанс в африканських ЗМІ, але не конвертується у зміну голосування в ГА ООН. Геополітичні інтереси виявляються сильнішими за гуманітарний фрейм.
Персоналізовані людські «stories» (свідчення мирного населення)	Молодь, донори	Висока для залучення	Ефективні для збільшення пожертв і короткострокового залучення. Слабко впливають на зміну суспільних позицій у довгостроковому вимірі.
Проактивний «пре-бункінг»:	Освічені групи, Захід	Висока при цілеспрямованому	Пілотні програми у Фінляндії, Естонії та Польщі (2024): зниження сприйнятливості до

Стратегія	Цільова аудиторія	Оцінка ефективності	Підтверджуючі дані та обмеження
попередження про дезінформацію до її поширення		застосуванні	проросійських наративів на 20–35%.
Аналітичний геополітичний контент для еліт і урядів	Еліти, think-tank, уряди	Висока у вузьких сегментах	Chicago Council, 2024: 73-97% іноземнополітичних аналітиків підтримували допомогу. Серед загального населення ефект значно нижчий (розрив «еліти - маси» до 40 в.п.).

Складено автором на основі даних Pew Research Center (2024 p.), Chicago Council on Global Affairs (2024 p.) та Eurofound (2024 p.) [52, 53, 57, 58].

Дані таблиці 3.3 дозволяють виявити ключовий системний недолік комунікаційних зусиль України та її партнерів: більшість стратегій ефективно функціонують у зоні охоплення вже переконаних аудиторій, але мають обмежений вплив на скептично або нейтрально налаштовані групи. Ця проблема є добре відомою у медіапсихології під назвою «ефект підтвердження» (confirmation bias): люди, вже переконані у своїй позиції, активно шукають контент, що її підтверджує, і відкидають інформацію, що суперечить. Подолання «ефекту підтвердження» як центральну задачу сучасних стратегічних комунікацій, для якої потрібні принципово нові технологічні та контентні рішення [56].

Зміна адміністрації США у 2025 р. і пов'язаний з нею різкий розворот риторичної позиції Вашингтона щодо конфлікту стали новим серйозним викликом для медійних стратегій підтримки України. Серед усіх документованих тенденцій динаміка зміни позицій серед республіканців є найстрімкішою: з 80% підтримки у березні 2022 р. до 30% у березні 2025 р. за даними Chicago Council, тобто падіння на 50 відсоткових пунктів за три роки. Чинники цієї трансформації є добре задокументованими: консервативні медіа Fox News, Breitbart та Talk Radio щоразу більше виконували роль антиукраїнського підсилювача, тоді як Трамп і Венс послідовно роками вибудовували наратив «марнотратної авантюри Байдена». У відповідь на зміну медіаконтексту Київ у 2025 р. активував принципово нову стратегію транзакційну: акцент на потенційних економічних вигодах для США від реконструкції України, доступ до критичних мінеральних ресурсів та стратегічне обрамлення допомоги як інвестиції, а не допомоги. Підхід, орієнтований на

інтереси нової адміністрації, позначився на даних: Chicago Council зафіксував відновлення республіканської підтримки до 51% у липні-серпні 2025 р. [60].

Методологічно важливим є питання про те, що саме вимірюють соціологічні індикатори «підтримки» і наскільки вони надійно прогнозують реальну поведінку (голосування у парламенті, виділення коштів, ухвалення санкцій). Дослідники Chicago Council, аналізуючи дані 2024 р., зафіксували значний розрив між запитанням «чи підтримуєте ви допомогу Україні» та запитанням «чи вважаєте ви, що витрати на Україну виправдані для американських домогосподарств». На перше запитання позитивно відповідали 58% респондентів, на друге лише 53%, причому серед республіканців цей розрив становив 41% vs 38%. Pew Research у дослідженні від квітня 2024 р. виявив, що підтримку санкцій (69%) американці висловлювали значно активніше, ніж підтримку постачання зброї (54%), тобто суспільство диференціює форми допомоги за різними критеріями виправданості. Різниця у формулюванні запитань може приводити до суттєвих відмінностей у результатах і що стратегічно орієнтовані медіа нерідко використовують цю закономірність для маніпулювання суспільним сприйняттям статистики [52].

Перспективи розвитку медійних стратегій формування підтримки України у 2025–2026 роках значною мірою визначатимуться трьома взаємопов'язаними тенденціями. Подальша технологізація інформаційного простору із широким поширенням штучного інтелекту для генерації дезінформації і дипфейків ускладнює верифікацію і підвищує вимоги до прозорості медіавиробництва. Зміщення осі суперечок із питання підтримки на питання форми і умов її надання вимагає більш нюансованих і диференційованих комунікаційних рішень. Важливим є стратегічне планування в інформаційній сфері, яке враховує довгостроковий горизонт та інвестує у розбудову стійкої медіаграмотності і незалежного журналістського сектору як інструментів суспільної стабілізації [53]. Жодна стратегічна комунікація не замінить фундаментальної якості медіасистеми, що визначається різноманіттям джерел, незалежністю редакцій та рівнем критичного мислення аудиторії [54].

Висновки до розділу 3

Емпіричний аналіз, проведений у третьому розділі, дозволяє сформулювати низку верифікованих висновків щодо динаміки світової громадської думки та ефективності медійних стратегій підтримки України. Насамперед, дані Eurobarometer, Pew Research Center, Chicago Council on Global Affairs та Eurofound однозначно фіксують тенденцію до поступової, але системної ерозії суспільної підтримки передусім серед американських республіканців, у Польщі та низці країн континентальної Європи. При цьому ерозія є диференційованою: підтримка гуманітарної допомоги та санкцій залишається мажоритарною попри зниження, тоді як підтримка прийому біженців та постачання зброї зазнала більшого скорочення відповідно з 80% до 71% та з 59% до 58% серед громадян ЄС за 2022–2024 роки.

Дослідження Eurofound 2024 р. зафіксувало принциповий науковий факт: споживачі соціальних мереж як основного джерела новин систематично демонструють нижчий рівень підтримки допомоги Україні порівняно зі споживачами традиційних редакційних медіа. Цей висновок підкреслює роль якості медіасередовища як незалежного чинника стійкості підтримки. Рівень медіаграмотності населення, наявність незалежних медіаінституцій та ступінь доступності верифікованого контенту є критичними детермінантами того, наскільки стійкими виявляться суспільні позиції в умовах систематичних дезінформаційних атак. Стратегічні інвестиції у розвиток незалежних медіа, медіаосвіту та пре-бункінг є заходами культурної та освітньої політики і водночас інструментами безпосередньої інформаційної безпеки. Найперспективнішими для подолання цього розриву виявляються проактивний пре-бункінг, транзакційні аргументи, орієнтовані на матеріальні інтереси цільових аудиторій, та диференційовані комунікаційні стратегії для Глобального Півдня, які апелюють до питань продовольчої безпеки і суверенітету, а не до ціннісних декларацій у термінах демократії проти авторитаризму.

ВИСНОВКИ

Після того як у трьох розділах послідовно розглянуто теоретичні засади, медійні практики й емпіричні дані, час підбити підсумки. Що дає нам це дослідження для розуміння того, як міжнародні медіа конструюють ставлення до російсько-української війни?

Щодо теоретичних засад розуміння ролі міжнародних медіа як суб'єктів формування суспільної думки, аналіз концептуальних підходів засвідчив, що жодна окрема теоретична модель не є достатньою для пояснення всього спектру медійних впливів в умовах сучасного гібридного конфлікту. Теорія встановлення порядку денного пояснює, чому одні теми і події стають центральними у глобальному медіадискурсі, а інші залишаються маргіналізованими. Теорія фреймінгу розкриває механізми конструювання інтерпретаційних рамок, через які аудиторія сприймає складні події. Теорія культивації демонструє, як тривале медійне насичення певними наративами поступово трансформує базові уявлення про соціальну реальність. У цифрову епоху всі ці механізми зазнають принципової модифікації під впливом платформних алгоритмів, що підсилюють емоційно забарвлений і поляризуючий контент незалежно від його достовірності. Відтак адекватна аналітична рамка повинна поєднувати класичні теорії медіаефектів із концепціями платформної економіки, алгоритмічного управління увагою та гібридного інформаційного протиборства.

Щодо природи і динаміки суспільної думки в умовах тривалого воєнного конфлікту, дані Eurobarometer, Pew Research Center, Chicago Council on Global Affairs та Eurofound засвідчують наявність кількох фаз. Початкова мобілізаційна фаза шоку і консолідованої підтримки поступово змінюється фазою нормалізації і раціоналізації, яка згодом переходить у фазу диференціації та ерозії. Кожна з них має власну медійну логіку і потребує специфічних комунікаційних інструментів. Найбільш ризикованим для збереження підтримки є перехід до третьої фази, коли накопичена втома взаємодіє з дезінформаційними кампаніями і підсилює їхній ефект. Дослідження Eurofound 2024 року виявило причинно наслідковий зв'язок

між типом медіаспоживання та рівнем підтримки України: аудиторії, що використовують соціальні мережі як головне джерело новин, демонструють нижчий рівень підтримки порівняно зі споживачами традиційних редакційних медіа. Це безпосередньо вказує на алгоритмічне середовище як фактор ерозії суспільних позицій.

Аналіз структури міжнародного медійного дискурсу показав, що глобальний інформаційний простір є фрагментованим і нерівномірним. Західний медійний дискурс, попри внутрішню різноманітність, продемонстрував відносну наративну консолідацію навколо кількох ключових рамок, зокрема неспровокована агресія Росії, захист демократичних цінностей, документування воєнних злочинів і геополітичні наслідки для міжнародного порядку. Така консолідація забезпечила масштабне первинне охоплення і високий рівень підтримки, однак водночас звузила простір для складніших стратегічних дискусій. У 2024–2025 роках спостерігається перехід від емоційного висвітлення до більш прагматичного аналізу, що відображає адаптацію медіасистем до затяжного характеру конфлікту. У медіапросторах Глобального Півдня переважає стратегічний нейтралітет, обумовлений власними геополітичними інтересами, історичним досвідом і специфікою національних інформаційних середовищ.

Трансформація українських медіа виявилася одним із визначальних структурних наслідків війни. Відбулося переосмислення ролі національного медіасектора, який із переважно локального перетворився на активного учасника глобального інформаційного обігу. Такі видання, як The Kyiv Independent, Ukrainska Pravda, Суспільне та інші, інтегрувалися у міжнародні мережі поширення інформації та стали джерелами для провідних світових медіа. Водночас зафіксовано суттєву залежність значної частини цифрових медіа від закордонного фінансування, що створює довгострокові ризики для їхньої інституційної стійкості. Варто також відзначити парадоксальне покращення позицій України в індексі свободи преси RSF на тлі значних матеріальних і кадрових втрат галузі.

Узагальнення щодо ефективності медійних стратегій підтримки України свідчить, що найрезультативнішими стали персоналізована комунікація через образ лідера, документування воєнних злочинів із ефектом швидкої мобілізації, цифрова дипломатія через офіційні акаунти та верифіковані OSINT розслідування. Проте всі ці інструменти мають спільне обмеження: вони найбільш ефективні серед уже прихильних або поінформованих аудиторій і значно менш переконливі для нейтральних чи скептичних груп. Механізм підтвердження власних переконань зменшує потенціал радикальної зміни усталених позицій.

Перспективними напрямками подальшого розвитку стратегічних комунікацій є проактивний пре бункінг як спосіб формування когнітивної стійкості до дезінформації, використання транзакційних аргументів, що апелюють до матеріальних інтересів конкретних соціальних груп, а також диференційовані стратегії для аудиторій Глобального Півдня з акцентом на продовольчу безпеку, економічну стабільність і суверенітет.

Інформаційне протиборство навколо російсько української війни стало одним із найбільш масштабних прикладів сучасної медіавійни, результати якої безпосередньо впливають на динаміку збройного конфлікту. Воно демонструє, що міжнародна підтримка не є стабільною константою, а залежить від якості медіасередовища, рівня медіаграмотності, ефективності стратегічних комунікацій і здатності суспільств протидіяти маніпулятивним впливам. У цьому контексті інвестиції у незалежні медіаінституції, медіаосвіту та системну протидію дезінформації виступають питаннями культури чи освіти, а й важливими інструментами забезпечення національної і міжнародної безпеки. Сформульовані висновки актуальні як для України, так і для інших демократичних держав, що функціонують в умовах посилення глобального інформаційного протистояння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2013. Вип. 18. С. 21-27. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=is_2013_18_6 (Дата звернення: 05.02.2026).
2. Магда Є. В. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків : Віват, 2015. 304 с.
3. Горбулін В. П. Світова гібридна війна: український фронт. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
4. Лизанчук В. В. Журналістика в умовах війни та мирного. Львів : ПАІС, 2017. 284 с.
5. Кулик В. Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових публікаціях. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 244 с.
6. Кармазіна М. С. Між історією і пропагандою: Україна і українці очима росіян та росія і росіяни очима. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 488 с.
7. Дудик Д., Довженко О., Іванов В., Мороз В., Хоменюк О. Українські медіа в часи війни: 2014-2015 : аналітичний. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 48 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi48/0038601.pdf> (Дата звернення: 06.02.2026).
8. Безчотнікова С. В. Український медіаландшафт під час війни (2022–2024 рр.): трансформація, реакція на війну, динаміка медіаспоживання. Інтегровані комунікації. 2024. № 4. С. 45–62.
9. Піскорська Г. А. Виклики для свободи слова та безпеки журналістики в Україні. Інтегровані комунікації. 2024. № 4. С. 112–128.

10. Дьяковська Г. Ю. Регіональний воєнний медіадискурс: тематика соціальних наративів (на прикладі локального видання «Трибуна»). Образ. 2025. № 1. С. 18–29.
11. Жугай В. М., Тарасюк В.П. Діяльність журналіста в умовах інформаційної війни. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. 2018. Вип. 2 (40). С. 128–133.
12. Кулик В. М. Російсько-український конфлікт у дзеркалі американської академічної літератури. Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2019. Вип. 1–2 (97–98). С. 163–189.
13. Почепцов Г. Г. Смыслові та інформаційні війни. Інформаційне суспільство. 2013. Вип. 18. С. 50–54.
14. Бутирська І. В. Просвітницька і маніпулятивна пропаганда в умовах глобалізації. Телерадіожурналістика. 2016. Вип. 15. С. 9–16.
15. Корущ У. З. Інформаційна війна як інструмент пропаганди війни: правові підстави. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки. 2020. № 1 (25). С. 165–171.
16. Мацієвський Ю. В. Донбас: з маргінального регіону перетворився на «маргінальної держави. Віче. 2015. № 7. С. 24–29.
17. Смолій В. А., Ясь О. В. Сучасна російсько-українська війна у світлі пост колоніалізму. Вісник Національної академії наук України. 2022. № 6. С. 3–16.
16. URL https://www.researchgate.net/publication/361598745_Sucasna_rosijsko-ukrainska_vijna_u_svitli_postkolonializmu (Дата звернення: 11.02.2026).
18. Васіна О. Журналістські стандарти під час війни: актуальні як ніколи чи не відповідають дійсності. URL: <https://osvita.nakypilo.ua/zhurnalistiski-standarty-pid-chas-viyny/> (Дата звернення: 11.02.2026)
19. Чернецька С. Російська пропаганда та медіаграмотність: як Україна протистоїть дезінформації. URL: <https://go.detector.media/rosijska-propaganda-ta-mediagramotnist-yak-ukrayina-protistoyit-dezinformatsiyi/> (Дата звернення: 11.02.2026).

20. Літвінчук І. С. Дезінформація в соціальних мережах: алгоритми протидії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика* 2023. Вип. 34 (73), № 1 (Ч. 2). URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/part_2/29.pdf (Дата звернення: 11.02.2026).

21. Бринчак С. П. Вплив міжнародних медіа на сприйняття України в глобальному політичному просторі. *Український політико-правовий дискурс : електрон. наук. Журн.* 2025. Вип. 11 (трав. 2025). URL: <https://ppdnz.com.ua/index.php/home/article/view/261> (Дата звернення: 11.02.2026).

22. Гула Р. В., Дзьобань О. П., Передерій І. Г., Павліченко О. О., Філь Г. О. Інформаційна війна: соціально-онтологічний та мілітарний аспекти : монографія. Київ : Каравела, 2020. 288. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/123456789/18037/1/%D0%93%D1%83%D0%BB%D0%B0%20%D0%A0.%2C%20%D0%94%D0%B7%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D1%8C%20%D0%9E.%2C%20%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B9%20%D0%86.%20%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0%20%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%281%29.pdf> (Дата звернення: 12.02.2026).

23. Литвин Н. А., Ярош А. О. Вплив дезінформації на національну безпеку України в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2024. № 2. URL: https://lsey.org.ua/2_2024/71.pdf. (Дата звернення: 12.02.2026).

24. Косюк О. М. Теорія верстка. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10031/1/kosiuk%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%BA%D0%B0%201.pdf> (Дата звернення: 12.02.2026).

25. Юридичний науковий електронний журнал. Матеріал із стор. 92 / Юридичний науковий електронний журнал. 2023. URL: https://www.lsej.org.ua/2_2023/92.pdf (Дата звернення: 12.02.2026).

26. Дансько-Сліпцова А. А., Коваленко Н. А., Жорнокуй У. В. Вплив соціальних мереж на формування громадської думки під час кризових ситуацій: соціологічний аспект. Серія: Філологія. Журналістика. Том 35 (74). № 3 (2024). Частина 2. URL: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/3_2024/part_2/37.pdf (Дата звернення: 15.02.2026).

27. Національна спілка журналістів України. Мова ворожнечі у воєнний час: нова реальність чи загроза стандартам URL: <https://nsju.org/novini/mova-vorozhnechi-u-voyennyj-chas-nova-realnist-chy-zagroza-standartam/> (Дата звернення: 15.02.2026).

28. Баркар Д. Західні наративи. Що з іноземних медіа потрапляє в інфопростір України. *Інститут масової інформації: моніторинги медіа*. 31.05.2024. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/zahidni-naratyvy-shho-z-inozemnyh-media-potraplyaye-v-infoprostir-ukrayiny-i61744> (Дата звернення: 16.02.2026).

29. Інформаційна безпека України: сучасний стан : доповідь / студ. групи ; *Розповіді й доповіді студентів Харків* : Харківський авіаційний інститут, 2025. URL:: <https://k702.khai.edu/tpost/szptial3j1-dopovd-nformatsina-bezpeka-ukrani-suchas> (Дата звернення: 16.02.2026).

30. Васильків М. Цивільна освіта : підручник для 10 класу. Київ : [Б. в.], 2018. С. 30. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/vasilkiv-civil-education-10-class-2018/30.php> (Дата звернення: 16.02.2026).

31. Іжутова І. В. Стратегічні комунікації України в умовах російсько-української війни. *Наука і оборона*. 2023. № 2 (22). С. 46–51. URL: <https://nio.nuou.org.ua/article/view/288381> (Дата звернення: 16.02.2026).

32. Присяжнюк Т. І. Інформаційна війна як загроза національній безпеці. Київ: Київ. нац. економ. ун-т ім. Вадима Гетьмана, 2023. 58 с URL:

<https://ir.kneu.edu.ua/items/0c3b881e-8305-4d3b-b64d-9b6b021c950f>

(Дата

звернення: 16.02.2026).

33. Белоусова Н., Ціось З. Цифрове мистецтво як інструмент сучасної пропаганди у системі масових комунікацій. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2025. №09. С. 161. URL: https://www.researchgate.net/publication/388944192_Cifrove_mistectvo_ak_instrument_sucasnoi_propagandi_u_sistemi_masovih_komunikacij (Дата звернення: 17.02.2026).

34. Коломієць В. С. Маніпулятивні технології впливу медіа на масову свідомість в умовах російсько-української війни : дипломна робота бакалавра .Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2024. 92 с. URL: <https://ela.kpi.ua/items/9e03b80d-c2cd-4ba3-b82b-1fd72231bc12> (Дата звернення: 18.02.2026).

35. Швець Є. Якою українські журналісти бачать свою роль у війні: етичні та професійні виміри. *Етика та якість журналістики*. 2024. № 2980. URL: <https://ua.ejo-online.eu/2980/etyka-ta-yakist/%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D1%8E-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96-%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B0%D1%82%D1%8C-%D1%81%D0%B2> (Дата звернення: 19.02.2026).

36. Рущенко І. П. Пропаганда та контрпропаганда в цифровому суспільстві: інституціоналізація 2.0? 2021. № 46. С. 20

37. Пілат М. Інформаційні впливи та інформаційні війни: сутність понять та їхній взаємозв'язок в інформаційну епоху. Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». 2013. Вип. 32. С. 185-190.

38. Вітман Костянтин Миколайович, Інформаційні війни у сучасному політичному просторі як феномен хх-ххі століття. Одеса. 2023. С.220. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4a983703-91de-49f1-ba14-2c2fa6388ef1/content> (Дата звернення: 20.02.2026).

39. Міщенко, О. О. Особливості правовідносин у сфері поширення інформації в умовах знаходження у стані гібридної війни : магістерська дис. : 081 Право. Київ, 2018. 59 с. URL: <https://ela.kpi.ua/items/4b8a9334-cfad-4cf9-839a-2bcdae101168> (Дата звернення: 21.02.2026).

40. Наumenко Марії Сергіївни. Політичні та медійні стратегії російсько-українського конфлікту: Ніжин, 2021. С. 61. URL: <https://lib.ndu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7fb52958-f734-49c0-b234-4a043b94038c/content> (Дата звернення: 21.02.2026).

41. Андреев О. В. Сучасний політичний відеокоментар як жанр журналістики: персоналії, тенденції, особливості: зб. матер. Дев'ятої всеукр. студ. наук. конф. Київ : НАУ, 2023. С. 10–12. URL: <https://er.kai.edu.ua/server/api/core/bitstreams/36e6a75f-c7b3-4695-b65f-a362602a8abb/content> (Дата звернення: 22.02.2026).

42. Орлова Д. Висвітлення конфлікту на Сході в українських медіа. Спеціальний звіт. URL: 59 https://ms.detector.media/content/files/dm_zvit_redpraktika_new.pdf (Дата звернення: 22.02.2026)

43. Кульчицький С. Аналітика заради перемоги. Над чим працюють аналітичні центри після повномасштабного вторгнення. Міжнародний фонд Відродження. 1.10.2022. URL: <https://www.irf.ua/analitykazarady-peremogy-nad-chym-praczuuyut-analitychni-czentry-pislya-povnomasshtabnogo-vtorgnennya> (Дата звернення: 23.02.2026).

44. Візниця , Ю. (2023). Особливості поширення медійної інформації під час дії норм правового режиму воєнного стану. *Grail of Science*, (24), 411–415. URL: <https://archive.journal-grail.science/index.php/2710-3056/article/view/908> (Дата звернення: 24.02.2026).

45. Кульчицький С. Аналітика заради перемоги. Над чим працюють аналітичні центри після повномасштабного вторгнення. Міжнародний фонд Відродження. 1.10.2022. URL: <https://www.irf.ua/analitykazarady-peremogy-nad->

chym-praczyuyut-analitychni-czentry-pislya-povnomasshtabnogo-vtorgnennya (Дата звернення: 25.02.2026).

46. Зубченко Я. Домінація в ефірі. Інформаційні канали воєнного часу. Детектор медіа. 24.03.2022. URL: <https://detector.media/informatsiini-kanali/article/197799/2022-03-24-dominatsiya-v-efiri-informatsiynikanaly-voienno-go-chasu/> (Дата звернення: 25.02.2026).

47. Кречетова Д. Які українські телеканали найчастіше дивилися на YouTube у травні. Перелік. Українська правда. 9.06.2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2022/06/9/249035/> (Дата звернення: 25.02.2026).

48. Валюшко І.О. Еволюція інформаційних війн: історія і сучасність. Історикополітичні студії. 2015. № 2. С. 127-134. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=ipc_2015_2_15 (Дата звернення: 26.02.2026).

49. Бойченко О.В. Медіа-тероризм: особливості сучасних ознак інформаційній безпеці. Інтегровані інтелектуальні робототехнічні комплекси (ПРТК-2009) : друга міжнародна наук.-практ. конф., м.Київ, 25–28 травня 2009 р. Київ : НАУ, 2009. С. 230–232.

50. Білоконенко Л.А. Пейоративна й інвективна лексика в міжособистісному конфлікт

51. Мартинюк В. Невійськова допомога НАТО Україні в умовах агресії Росії // Український незалежний центр політичних досліджень. – №15/740, 20 серпня 2015. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/med-a/researchupdates/nev-yiskova-dopomoga-nato-ukra-n-v-umovah-agres-ros> (Дата звернення: 27.02.2026).

52. Бараненко Р.В., Задорожна А.Ю. Кібервійна як новий вид протистояння держав. Південноукраїнський правничий часопис. 2017. №1. С.53-56.

53. Бабенко В.Г. Основні групи кіберзброї та особливості її застосування. Актуальні задачі та досягнення у галузі кібербезпеки : матеріали Всеукр. наук.-

практ. конф., м. Кропивницький, 23–25 листоп. 2016 р. Кропивницький : КНТУ, 2016. С. 23–24

54. Маклюен М. Розуміння медіа. Зовнішні розширення людини. URL: <https://designopendata.files.wordpress.com/2014/05/understanding-media-mcluhan.pdf> (Дата звернення: 28.02.2026).

55. Антонюк В.В. Інформаційна війна в структурі сучасного геополітичного протиборства: нові контексти та інтерпретації. Державне управління: удосконалення та розвиток : електронний журнал. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/35.pdf (Дата звернення: 28.02.2026).

56. Березовська-Чміль О., Ставичний Р. Вплив мас-медіа на формування політичної свідомості під час російсько-української війни. Вісник Прикарпатського університету. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/6275> (Дата звернення: 28.02.2026).

57. Бондаренко Є. А. Телебачення і глядач.. Київ : Преса України, 2017. 196 с.

58. Березовська-Чміль О., Ставичний Р. Вплив мас-медіа на формування політичної свідомості під час російсько-української війни. Вісник Прикарпатського університету. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/175> (Дата звернення: 28.02.2026).

59. Гутнік К. Вплив соціальних мереж на формування думки про російсько-український конфлікт. Травневі студії: історія, політологія, міжнародні відносини. URL: <https://jts.donnu.edu.ua/article/view/16037> (Дата звернення: 28.02.2026).

60. Скорик М. М. Мас-медіа як віддзеркалення соціокультурних трансформацій суспільства. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2017. № 4. С. 37-41. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT (Дата звернення: 28.02.2026).

ДОДАТКИ

Додаток А

Порівняльний аналіз медіанаративів у регіонах Глобального Півдня (2024-2025 рр.)

Регіон	Провідні медіа	Домінантна позиція	Ключові теми висвітлення	Позиція у ГА ООН (рез. ES-11)	Економічні зв'язки з РФ	Вплив на підтримку України
Індія	The Hindu, Hindustan Times, NDTV, India Today, Doordarshan (держ.)	Нейтралітет, «стратегічна автономія»	Дипломатія Моді, зустрічі QUAD, ціни на енергоносії, зерно, евакуація студентів	Утримання (всі резолюції)	2-й за обсягом покупець рос. нафти з 2022 р.; товарообіг зріс до \$65 млрд (2024)	Стриманий. Відмова засудити вторгнення у ГА ООН; водночас Моді у Києві (серпень 2024)- символічний сигнал. Більшість медіа уникають проукраїнських фреймів.
Китай	CCTV, Xinhua, Global Times, People's Daily, Phoenix TV	Проросійська риторика, формальна «двозначність»	Звинувачення НАТО у провокації, «12-пунктний мирний план», принцип суверенітету (дихотомічно)	Утримання; блокування рез. РБ ООН	Рекорд. товарообіг з РФ: \$240 млрд (2024); постачання «подвійного використання»	Негативний. Держ. ЗМІ систематично відтворюють рос. фрейми. Після 2024 — помірне дистанціювання задля уникнення вторинних санкцій США.
Бразилія	Folha de S.Paulo, O Globo, Agência Brasil (держ.), TV Globo	Нейтралітет, посередництво, лівоцентристський ухил	Мирні переговори, глобальна нерівність, вплив на ціни продовольства, БРІКС	Утримання або голос. «за» — залежно від формулювання резолюції	Член БРІКС; помірна торгівля з РФ; Лула пропонував посередництво	Стриманий. Лула відмовився постачати зброю. Медіа висвітлюють конфлікт крізь призму багатополярності та нерівності. Після 2024 — ситуативне зближення позицій із Заходом.
Африка (Субсахарська)	Daily Maverick (ПАР), The East African, Jeune Afrique, RT África,	Різномірна, переважно нейтральна; Сахель тяжіє до проросійської	Продовольча безпека, блокада зерна, «подвійні стандарти» Заходу, відлуння колоніалізму	Більшість утримались; Ерітрея, ЦАР, Малі голосували «проти»	Зростання рос. військ. присутності (ПВК «Вагнер» (ПВК «Вагнер» / «Африканський корпус») у Сахелі, Судані,	Слабкий і строкатий. RT África охоплює ~100 млн глядачів. Зерновий наратив резонує, але не

Регіон	Провідні медіа	Домінантна позиція	Ключові теми висвітлення	Позиція у ГА ООН (рез. ES-11)	Економічні зв'язки з РФ	Вплив на підтримку України
	китайські CGTN Africa				ЦАР, Лівії	конвертується у голосування проти РФ. Найбільший виклик для укр. комунікацій.
Туреччина	Sabah, Hürriyet, NTV, CNN Türk, TRT (держ.)	Активний нейтралітет, «збалансована» позиція, посередницька роль	Зернова угода (Стамбульські переговори), продаж БПЛА Bayraktar, Босфор і Конвенція Монтре, обмін полоненими	Підтримала більшість резолюцій ГА ООН проти РФ як член НАТО	Товарообіг з РФ зріс до \$62 млрд (2023); «паралельний імпорт» підсанкційних товарів	Двоїстий. Офіційна підтримка суверенітету України при збереженні вигідної торгівлі з РФ. Медіа акцентують дипломатичну роль Ердогана, а не проукр. наратив.
Близький Схід (Перська затока)	Al Jazeera, Al Arabiya, Sky News Arabia, Gulf News	Нейтральний прагматизм; порівняння з палест. конфліктом	Енергетика ОПЕК+, паралелі з конфліктами регіону, «подвійні стандарти» щодо біженців	Різноманітно: ОАЕ та С. Аравія утримались; ОАЕ блокували рез. РБ ООН	ОАЕ — хаб для обходу санкцій; КСА в ОПЕК+ координує нафтодобуток з РФ	Обмежений. Al Jazeera фреймує конфлікт кризь «подвійні стандарти» Заходу, акцентуючи його вибірковість. Вигідна нейтральна позиція для монархій Затоки.

Складено автором на основі контент-аналізу провідних регіональних видань, даних ГА ООН про голосування та звітів Chatham House і Carnegie Endowment for International Peace (2024-2025 pp.) [45, 47, 49, 51].